

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 15 ΜΑΪΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 10

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Συνήλθε στο Διορθόδοξο Κέντρο (Πεντέλη, 29-4 έως 2-5-1982) η Συνδιάσκεψη του Προεδρείου και της Συμβουλευτικής Έπιτροπής των Ευρωπαϊκών Έκκλησιών. Μεταξύ των θεμάτων που εξετάστηκαν ήταν η Ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη φωτογραφία μεταξύ των συνέδρων οι Άρχιεπίσκοποι Αθηνών και Κρήτης κ. κ. Σεραφείμ και Τιμόθεος, με τον υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Έ. Βερυβάκη.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ευρωπαϊκές Έκκλησίες και Ειρήνη. — Κων. Γ. Μπόνη, 'Ακαδημαϊκού-Όμοι. Καθηγ. Παν)μίου Αθηνών, 'Αποστολικοί Πατέρες, 'Ιγνατίου 'Αντιοχείας έπιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν 'Ιγνάτιος. — Τιμ. Κιλίφη, Μηνύματα ζωής. — Αρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Σωστή πορεία. — 'Ιωάν. Φουντούλη, Καθηγ. Παν)μίου Θεο)νίκης, 'Απαντήσεις σε λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. — Ν. Ι. Ξ., Μάνα, ή καρδιά της οικογένειας. — Έύα γέλου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως Παν)μίου Αθηνών, Πολιτικές διαστάσεις της χριστιανικής βιοθεωρίας. — Βασ. Μουστακάη, Οί ψαλμοί του Δαβίδ

και ή τρυφερή ηλικία. — Προσφώνηση του Μακ. 'Αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ. — Δημ. Φερούση, 'Εκεί που γεννήθηκε ή 'Οσία Φιλοθέη Μπενιζέλου. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Χαιρετισμοί (ΚΔ' Οίκοι) προς τιμήν 'Αγίων. 'Επίκαιρα. Τό Βιβλίο. Έύα γέλου Π. Λέκκου, 'Αποφάσεις της Δ. Ι. Συνόδου για τό θρησκευτικό γάμο. Νέοι συνταξιούχοι του ΤΑΚΕ.

Έκ του Τυπογραφείου της 'Αποστολικής Διακονίας, 'Ιασιού 1 — 'Αθήναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου 'Ιωάννης Μιχαήλ. 'Αναστασία 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΖΩΗΣ

Τιμ. Κ. Κιλίφη
Ἱερομονάχου

ΕΙΝΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ;

Ὅνομάζομαι ἄνθρωπος.
Πατρίδα μου ἡ Γῆ.
Γλώσσα μου ἡ ἀλήθεια.
Πόθος μου ἡ λευτεριά.
Ζωή μου ἡ ἀγάπη.

Καὶ ὅμως, οἱ πιδὸ πολλοὶ δὲν μὲ
καταλαβαίνουν.

Αὐτοὶ θέλουν γιὰ ὄνομά τους
μόνο αὐτὸ πού λέει ἡ ταυτότητά
τους.

Γιὰ πατρίδα τους μόνο τὸν τόπο
πού γεννήθηκαν.

Γιὰ γλώσσα τους μόνο αὐτὴ πού
ἔμαθαν στὸ σχολεῖό τους.

Γιὰ πόθο τους μόνο ὅτι γυρίζει
γύρω ἀπὸ τὸ ἐγὼ τους.

Καὶ ἀγάπη μόνο νὰ παίρνουν
ξέρουν. Νὰ δίνουν ὄχι. Ἔχουν γύ-
ρω τους ὄλο καθρέφτες, πού βλέ-
πουν μόνο τὸν ἑαυτό τους. Ποτὲ
τοὺς ἄλλους.

Μὰ εἶναι ἄνθρωποι αὐτοί;

Ἄνθρωπος ἴσον ἀγάπη. Ἀγάπη
ἴσον Θεός.

Ὅποιος δὲν εἶναι «κατὰ χάρη
Θεός», δὲν εἶναι ἄνθρωπος.

Η ΚΑΡΔΙΑ

Μυστήριο ἡ ἀνθρώπινη καρδιά...

Χτυπάει ἐκεῖ πού δὲν περιμένεις.
Καὶ σπαταίνει ἐκεῖ πού νομίζεις πὼς
ἔπρεπε νὰ φωνάζει.

Τῆς προσφέρεται λατρεία κι αὐ-
τὴ μένει ἀσυγκίνητη.

Ἄλλοτε πάλι συμπαθεῖ ἀπὸ οἴ-
κτο. Ἦ καὶ ἀπὸ ἐκτίμηση. Περι-
φρονεῖται, ἢ, τὸ λιγότερο, δὲν θρί-
σκει ἀνταπόκριση στοὺς κτύπους
τῆς κι αὐτὴ σκιρτᾷ ἀφάνταστα.
Φλέγεται.

Μυστήριο ἡ ἀνθρώπινη καρδιά...

Πολλὲς φορές, ἄλλο λέει ἡ λογι-
κὴ κι ἄλλο ζητάει αὐτὴ.

Ποιά εἶναι τὰ μυστικὰ τῆς λει-
τουργίας τῆς; Ποιοὶ νόμοι τὴν κυ-
βερνοῦν; Ποιά τὰ βάθη τῆς;

Μόνο ὁ Πλάστης τῆς τὰ ξέρει
αὐτά.

Ἐμεῖς θὰ μένουμε πάντοτε ἐκ-
στατικοὶ κι ἐμβρόντητοι μπροστὰ
σὲ πολλὰ σκιρτήματά τῆς.

Θὰ τὰ ζοῦμε, χωρὶς ὅμως καὶ
νὰ μποροῦμε νὰ τὰ ἐρευνοῦμε. Για-
τί καρδιά θὰ πεῖ μυστήριο. Καὶ μυ-
στήριο καρδιάς θὰ πεῖ ζωὴ ἀλη-
θινή.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

Χ, 3. Ἡ σκέψις τοῦ Ἱγν. στρέφεται, ἰδίᾳ εἰς τὰ κεφ. VIII-
X, εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν «έτεροδόξων» καὶ μάλιστα τῶν
Ἰουδαϊζουσῶν αἱρέσεων. Διὸ καὶ τονίζει: «ἀποτόν ἐστιν, Ἰησοῦν
Χριστὸν λαλεῖν καὶ ἰ ο υ δ α τ ζ ε ι ν». Εἶναι δὲ ἀξία ἰδιαιτέρας
σημειώσεως ἡ ἀντίληψις καὶ πεποιθήσις τοῦ ἱεροῦ Ἱγν. ὅτι ὁ Ἰου-
δαϊσμός ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν καὶ οὐχὶ ὁ Χριστιανι-
σμός εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἡ γνώμη δ' αὕτη κατοχυροῦται ὑπὸ
τοῦ Ἱγν. ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι «οἱ θεϊότατοι προφῆται κατὰ
Χριστὸν Ἰησοῦν ἔζησαν» (κ. VIII, 2) καὶ «οἱ προφῆται μαθηταὶ
ὄντες τῷ πνεύματι ὡς διδάσκαλον αὐτὸν προσεδόκων» (κ. IX, 2).
Λέγων ταῦτα ὁ ἀποστολικὸς πατὴρ ἀφίνει νὰ ἐνοηθῆ συγχρόνως
ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ μέγα
πλῆθος τῶν πιστευόντων ἀπετελεῖτο ἀπὸ προσηλύτους Ἰουδαίους,
οἵτινες ἦτο φυσικὸν νὰ φέρωσι καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἱερᾶς τῶν
Βίβλου καὶ τὰ παραγγέλματα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Τὸ πλῆθος
λοιπὸν τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστῶν ἦτο τόσον μέγα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς
τοῦ Ἱγν., ὥστε οὗτος ἐξαίρει μεθ' ὑπερβολῆς ὅτι «πᾶσα
γλώσσα πιστεύσασα εἰς Θεὸν συνήχθη»! Ἡ φράσις, συνδεομένη
πρὸς τὰ πρότερον λεχθέντα, ἀναφέρεται προδήλως εἰς τὸν Ἰου-
δαϊσμόν. Ἄλλ' ὅμως τὸ «μέγα» πλῆθος δὲν ἦτο τῶν πιστευσάν-
των εἰς Χριστὸν, ὅσον πολυπληθὲς καὶ ἂν θεωρηθῆ ὅτι ἦτο εἰς
τὰς ἀπαρχὰς τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Ἱγν. ἐμφο-
ρεῖται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅστις μεθ'
ὑπερβολῆς πῶς ἐκφράζεται ἐν πίστει ὅτι «ἡ πίστις καταγγέλ-
λεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ» (Ρωμ. 1,8. Πβλ. Α' Θεσ. 1,8. Κολ. 1,6.
Ἰουστ., Διάλ. Τρύφ. 117. Εἰρην. I, 10,2.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 98 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

ΣΩΣΤΗ ΠΟΡΕΙΑ

Του Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης
κ. ΤΙΜΟΘΕΟΥ

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους κινδύνους στὴν πνευματική καὶ ἠθική ζωὴ μας ἀλλὰ καὶ σοβαρὸ ἔμπόδιο στὴ σωστὴ πορεία καὶ ἐκπλήρωση τῆς ἱερῆς ἀποστολῆς μας εἶναι: ἡ παρανόηση, σκόπιμα ἢ ἀπὸ ἀγνοία τῆς προσευτικότητας, τοῦ συγχρονισμοῦ, τῆς κοινωνικότητας.

Μπαίνει καὶ ὁ κληρικὸς στὸ ἴδιο ρεῦμα μὲ τὸν πολὺ κόσμο, ἀκολουθεῖ τὶς συνήθειες ἢ καὶ τὶς ἔκτροπές τῶν πολλῶν μὲ τὴν πρόφαση πὼς ὅλα ἐξελίσσονται καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ προσαρμοστοῦμε στὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν, στὸ πνεῦμα τῆς κοινωνίας.

Ἐδῶ εἶναι ἓνα μεγάλο λάθος, ποὺ μπορεῖ νὰ στοιχίσει τὴν ἱερατική μας τιμὴ καὶ ὑπόληψη καὶ νὰ ματαιώσει κάθε σωστὸ προσανατολισμὸ καὶ κάθε πνευματική καὶ ἠθική ἐπιτυχία στὴ ζωὴ μας καὶ στὸ ἔργο μας. Ὁ κόσμος τραβάει τὸ δικό του δρόμο. Σ' αὐτὸ τὸν δρόμο, στὴν ἴδια κοινωνία ζοῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ κληρικοί ἀλλὰ δὲν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθήσουμε τὸν ἄτακτο καὶ ἄκαθετό τρόπο τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ποὺ δὲν ἔχουν Θεὸ ἢ ἐδημιούργησαν ἓνα δικό τους θεὸ κατὰ τὴν ὁμοίωσή τους καὶ τὶς ἐπιθυμίες των.

Ὁ Κύριος μᾶς μίλησε ἔντονα καὶ καθαρά, πὼς μᾶς ξεχώρισε ἀπὸ τὸν κόσμο. Καὶ ὅταν ὁμιλεῖ γιὰ κόσμο, ἐννοεῖ ἀκριθῶς τὸ ἁμαρτωλὸ ρεῦμα, «τὴν γενεάν τὴν μοιχαλίδα καὶ ἁμαρτωλόν, τὴν ἄπιστον καὶ διεστραμμένην». Αὐτὸς ὁ κόσμος «ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται». Αὐτὸς ὁ κόσμος ἢμπορεῖ νὰ μᾶς ἀγαπήσει ἂν θὰ μποῦμε στὰ δικά του καλοῦπια ἀλλὰ θὰ μᾶς μισήσει καὶ θὰ μᾶς διώξει: ὅταν θὰ ἀντισταθοῦμε στὸ κακὸ καὶ στὶς ἁμαρτωλές του ιδέες καὶ συνήθειες. Κατηγορηματικὰ ἐβεβαίωσεν ὁ Κύριος: «ἂν ὁ κόσμος σᾶς μισεῖ, γνωρίζετε ὅτι πρῶτα ἐμένα ἐμίσησαν. Ἄν εἴσθε ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ἁμαρτωλὸ, θὰ τὰ ἔχετε καλὰ μὲ αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲν εἴσθε ἀπὸ τὸ ἴδιο φύραμα, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς διάλεξα καὶ σᾶς ξεχώρισα ἀπὸ τὸν κόσμο γι' αὐτὸ σᾶς μισοῦν».

Πολλοὶ κληρικοί θέλουν νὰ φανοῦν συγχρονισμένοι καὶ ἄρεστοὶ στὸν κόσμο καὶ παραμελοῦν τὸ καθῆκον καὶ ἀρνοῦνται τὴν ἀλήθεια καὶ προδίδουν τὸν Χριστόν.

Βέβαια ζοῦμε στὴν ἴδια κοινωνία ἀλλὰ ἡ συμπεριφορά μας, τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα μας πρέπει νὰ μαρτυροῦν τὴν πίστη μας, νὰ ὁμολογοῦν τὴν ἀλήθεια, νὰ ἀστράφτουν τὴν ἀρετή.

Τὸ παράδειγμα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ζεῖ καὶ διδάσκει: καὶ θαυματοουργεῖ μέσα σ' αὐτήν. Δὲν τὸν σύρουν στὶς δικές τῆς συνήθειες, ἀδυναμίες καὶ κακίες ἀλλὰ Ἐκεῖνος ἀγωνίζεται: νὰ τοὺς φέρε: σὲ ἐπίγνωση καὶ σὲ μετάνοια.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐρμήνευσε στοὺς χριστιανοὺς τὴν σημασία, ποὺ ἔχει αὐτὴ ἡ παραγγελία τοῦ Κυρίου, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή νόμισαν πὼς τοὺς προστάζει: νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν κόσμο, νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ὁχι, δηλώνει, δὲν θὰ φύγετε ἀπὸ τὸν κόσμο ἀλλὰ νὰ μὴ ζῆτε ὅπως ζοῦν οἱ πονηροὶ καὶ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. «Ἐν κόσμῳ ζῶντες οὐ κατὰ κόσμον στρατευόμεθα».

Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος ἐντονότερα παραγγέλλει: «Ὅποιος θέλει νὰ εἶναι φίλος τῆς ἁμαρτίας γίνεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ».

Δύο ἐνδεχόμενα ὑπάρχουν στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ κληρικοῦ. Νὰ ἀδρανήσει, νὰ ἀδιαφορήσει γιὰ τὴν ἀποστολή του. Νὰ εἶναι τυπικά, ἐξωτερικά, ἀσυναίσθητα δοσιμένους στὴν Ἐκκλησία, χωρὶς κανένα ἐνδιαφέρον, οὐσιαστικὰ ἄχρηστος καὶ ἐπιζήμιος ἢ καὶ νὰ ἐγκαταλείψει τὸν ἀγώνα, ἀπὸ παρανόηση, πὼς τὸ καθῆκον του εἶναι νὰ κλειστεῖ στὸν ἑαυτό του, νὰ κυττάξει τὴ σωτηρία του, τὴν ψυχὴ του καὶ τίποτε παρὰ πέρα.

Τὸ δεύτερο ἐνδεχόμενο εἶναι νὰ ἀφομοιωθεῖ ὁλότελα, μὲ τὴν πρόφαση τοῦ συγχρονισμένου καὶ ἐξελιγμένου κληρικοῦ καὶ νὰ ἀρχίσει νὰ ξηλώνει τὶς χριστιανικές ἀλήθειες, νὰ κόβει καὶ νὰ ράβει στὸ εὐαγγέλιο καὶ στὴν παράδοση, νὰ ἀλλοιώνει καὶ νὰ παραμορφώνει τὴ θρησκεία.

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ πιὸ μεγάλος κίνδυνος γιὰτι καὶ ὁ ἴδιος θὰ βουλιάζει στὴν πλάνη καὶ στὴν ἁμαρτία καὶ τοὺς ἄλλους θὰ ὁδηγεῖ στὴν ἀπώλεια.

Ἐνας εἶναι ὁ δρόμος ὁ σωστός, ὁ φωτεινὸς καὶ σωτήριος.

Νὰ εἶναι ὁ κληρικὸς, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, «ἡγιασμένος ἐν ἀληθείᾳ», γιὰ νὰ ἀγιάξει τὸν τόπο καὶ τὸν λαόν, δυνατὸς καὶ δραστήριος, φλογισμένος ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη, γιὰ νὰ εἶναι πραγματικά, «ὁ ποιμὴν ὁ καλός», χωρὶς φυγὴ καὶ ἄρνηση, χωρὶς κοσμικότητα καὶ ἀφομοίωση, στολισμένος μὲ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ τὴν παρρησία τῆς ἀρετῆς.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

402. Τὴν Παρασκευὴ τῆς Δ' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν δὲν ψάλλεται κανὼν τοῦ Μηναίου, ἀλλὰ τοῦ Τριωδίου. Οὔτε ὁμῶς στὸ τέλος οὔτε στὴν ἀρχὴ τῆς γ' ὡδῆς ὑπάρχει ὁ εἰρμός. Ποῦ θὰ τὸν ἔβρωμε γιὰ νὰ τὸν ψάλομε;

403. Ὁμοίως στὴν ε' ὡδὴ τοῦ ἰδίου κανόνος δὲν ὑπάρχει ὁ εἰρμός. Ὑπάρχει ὁμῶς εἰρμός τοῦ Τριωδίου στὴν ε' ὡδὴ. Μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ εἰρμός τῆς ε' ὡδῆς, ποὺ πρέπει νὰ ψάλωμε, καὶ ἐτέθη ἐκ λάθους στὸ τέλος τῆς ε' ὡδῆς; (Ἐρωτήσεις Αἰδεσμι. Θ. Παπαθωμά).

Πράγματι στὸν ὄρθρο τῆς Παρασκευῆς τῆς Δ' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν ὁ κανὼν τοῦ Μηναίου παραλείπεται (ψάλλεται «ἐν τοῖς ἀποδείπνοις») λόγω τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ψάλλεται ὁ πλήρης κανὼν τοῦ τιμίου Σταυροῦ (ἦχος πλ. δ' «Τὸν τοῦ Κυρίου προσελθόντες σήμερον...») καὶ τὰ δύο τριώδια τῆς ἡμέρας (ε', ἦ' καὶ θ' ὡδή), ὡς συνήθως. Στὸ τέλος τῆς γ' καὶ τῆς ε' ὡδῆς, κατὰ τὴν τάξι, πρέπει νὰ ψαλῆ ὁ ἀντίστοιχος εἰρμός τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ. Αὐτοὶ οἱ δύο εἰρμοὶ δηλώνονται μὲν στὴν ἀρχὴ τῶν ὡδῶν (γ' «Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς» καὶ ε' «Ἰλάσθητί μοι, Σωτήρ»), ἀλλὰ δὲν ἀναγράφονται ὁλόκληροι οὔτε στὴν ἀρχὴ οὔτε στὸ τέλος τῶν ὡδῶν, ὅπως θὰ ἔπρεπε. Ἀντίθετα, πολὺ σωστά, οἱ εἰρμοὶ τῆς γ' καὶ ε' ὡδῆς ὑπάρχουν στὰ Μηναία καὶ στὸ Τριώδιο στὶς ἄλλες ἡμέρες, ἀκόμη καὶ σ' αὐτὴ τὴν παράλληλη περίπτωση τῆς Τετάρτης τῆς Δ' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Οἱ δύο εἰρμοὶ ποὺ λείπουν στὸν κανόνα μας εἶναι ἀπὸ τοὺς πρὸ συχνὰ χρησιμοποιούμενους καὶ γι' αὐτὸ πολλοὶ τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ μνήμης. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸς λόγος γιὰ νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἀπουσία τους ἐδῶ. Ἡ λειτουργικὴ παράδοσις δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ ὅσους ψάλλουν νὰ ξέρουν τοὺς ὕμνους ἀπ' ἔξω. Οὔτε εἶναι ἐξασφαλισμένο ὅτι καὶ αὐτοὶ ποὺ τοὺς γνωρίζουν θὰ ἔχουν ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὴν νηφαλιότητα γιὰ νὰ τοὺς θυμηθοῦν καὶ νὰ τοὺς ψάλλουν, χωρὶς μάλιστα λάθη. Τότε δὲν θὰ ὑπῆρχαν τὰ λειτουργικὰ βιβλία. Οἱ εἰρμοὶ θρίσκονται ἐκδεδομένοι ὅλοι μαζί κατ' ἦχον σὲ ἓνα εἰδικό, ἀλλὰ σχετικὰ σπάνιο λειτουργικὸ βιβλίον, τὸ «Εἰρμολόγιον». Ἀλλὰ ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς γιὰ νὰ ψάχνῃ κανεὶς στὸ Εἰρμολόγιον νὰ ἔρῃ τὸν εἰρμὸ ποὺ χρειάζεται. Οἱ εἰρμοὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θρίσκονται, στὴ θέσι τους μέσα στὸ Τριώδιο ἢ στὸ Μηναίο ἢ στὸ λειτουργικὸ βιβλίον ποὺ χρησιμοποιεῖ τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ χορός. Καὶ ἔτσι κατὰ κανόνα γίνεται. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ μὴ παραλείπει, ποὺ καὶ ἀπὸ τὴν ἐρώτησι φαίνεται πόσες πρακτικὲς δυσκολίες μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ.

Εἰδικὰ τὸ Τριώδιο, πολύπλοκο καὶ μὲ πολλὰ ἐκδοτικὰ προβλήματα συνδεδεμένο λειτουργικὸ βιβλίον, δὲν ἔτυχε συστηματικῆς καὶ σοβαρῆς ἐκδοτικῆς ἐπιμελείας, γι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζει πολλὰ παρόμοια παραλείψεις. Συνήθως ἡ ἐκδοτικὴ φροντίδα περιορίζεται στὴν καλαίσθητη ἐμφάνισι καὶ στὴ διόρθωσι τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι πάντα ἐξασφαλισμένο. Ἐτσι διαιωνίζονται παλαιὰ λάθη καὶ παραλείψεις. Πρόχειρο παράδειγμα ὄχι μόνο ἡ παράλειψις τῶν δύο αὐτῶν εἰρμῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν εἰρμῶν τοῦ πρώτου κανόνος καὶ ἐδῶ καὶ στὴν Τετάρτη τῆς ἰδίας ἑβδομάδος, ποὺ ἀπαραιτήτως ψάλλονται

πρὸ τῶν τροπαρίων τῶν ἀντιστοιχῶν ὡδῶν. Πιὸ χαρακτηριστικὸ ἀκόμα παράδειγμα εἶναι ἡ ἐκπτώσις μιᾶς ὁλόκληρης ὡδῆς (τῆς θ') στὸ δεύτερο τριώδιο τῆς Παρασκευῆς τῆς Τυρινῆς.

Τώρα, ὡς πρὸς τὸ δεύτερο σκέλος τοῦ δευτέρου ἐρωτήματος: Ὁ εἰρμός τῆς ε' ὡδῆς τοῦ δευτέρου τριωδίου «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντα...» δὲν εἶναι εἰρμός τῆς ε' ποὺ κατὰ λάθος μπῆκε στὸ τέλος τῆς ε' ὡδῆς. Ἀναφέρεται σαφῶς στὸ θέμα τῆς ε' ὡδῆς (Προσευχὴ Ἡσαίου τοῦ προφήτου) καὶ καλῶς ἔχει τεθῆ ἐδῶ. Ὅλες οἱ ὡδὲς τῶν τριωδίων κατακλείονται μὲ τὸν εἰρμὸ τους, προφανῶς γιὰ τὴν παλαιότερα πράξι ἐψάλλαν μόνο τὰ τριώδια, ἐπαναλαμβάνοντας στὸ τέλος τοὺς εἰρμούς τους, ὅπως στὴ Μεγάλῃ Ἐβδομάδα. Δὲν παρενέβαλαν δηλαδὴ κανόνα τοῦ Μηναίου, ὅπως γίνεται σήμερα. Ἐδῶ ἐξ ἄλλου ἢ ε' ὡδὴ εἶναι τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ, ποὺ εἶναι ἄλλου ἦχου (τοῦ πλ. δ'), ἐνῶ τὸ τριώδιο εἶναι τοῦ δ' ἦχου.

Κατωτέρω παρατίθενται οἱ δύο ἐλλείποντες εἰρμοὶ τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ:

Ὡ δ ἡ γ'. Ἦχος πλ. δ'.

«Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς* τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει* καὶ τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων ἐδράσας*, ἐν τῇ πέτρᾳ με, Χριστέ*, τῶν ἐντολῶν σου (ἄλλη γραφὴ: τῆς Ἐκκλησίας) στήριξον*, ὅτι οὐκ ἔστι πλήν σου* ἅγιος, μόνε φιλάνθρωπε».

Ὡ δ ἡ ε'.

«Ἰλάσθητί μοι, Σωτήρ* πολυκαὶ γὰρ αἰ ἀνομίαι μου* καὶ ἐκ θυθοῦ τῶν κακῶν* ἀνάγαγε, δέομαι* πρὸς σὲ γὰρ ἐβόησα* καὶ ἐπάκουσόν μου*, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου».

Μάνα, ή καρδιά της οικογένειας

Του Ν. Ι. Ε.

Ἡ μάνα εἶναι τὸ κέντρο τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Εἶναι βαθύτερα ἀπ' ὅλους ριζωμένη μέσα σ' αὐτή. Ἡ ματιά κι ὁ νοῦς τοῦ Πατέρα εἶναι ὄλο πρὸς τὰ ἔξω ἐνῶ τῆς μάνας πρὸς τὰ ἔσω. Αὐτὴ καταθέτει ὅλη τὴ δύναμή της στὴν ὑπηρεσία τῆς οἰκογένειας, εἶναι ἡ καρδιά της. Ἡ ἔκφραση δὲν εἶναι συναισθηματικὴ ὀνειροπόληση οὔτε ποιητικὴ εἰκόνα, παρὰ παραστατικὴ δήλωση τῆς ὀργανικῆς θέσης τῆς μάνας μέσα στὸν κύκλο τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἀγάπη της κρατᾷ τὴν συνοχή τῆς οἰκογένειας, ἔχει ἔντονη τὴ δύναμη τῆς ὑποβολῆς, τῆς ἐπιβολῆς κι ἀκόμα τῆς ἀπαρατήρητης πίεσης.

Ὅπου ὅμως λείπει ἡ ἀγάπη της, ἐκεῖ αἰσθάνονται μέσα στὴν οἰκογένεια μικροὶ καὶ μεγάλοι τὴ ζωὴ τους σὰν πορεία σὲ δρόμο μέσα στὰ ξένα χωρὶς τελειωμό, ζοῦν στὴν ὀρφάνια.

Ἡ πραγματικὴ μάνα εἶναι γιὰ τὴν οἰκογένεια πηγὴ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, τόπος ἀσφάλειας καὶ ἡρεμίας. Καταφυγὴ τῶν πονεμένων καὶ τῶν πλανημένων. Ἡ ἀφοσίωσή της τῆς δίνει μιὰ ἰδιαιτέρη θέση μέσα στὴν οἰκογένεια, στὴν οἰκογενειακὴ κοινότητα. Ὅποιος ἀφοσιώνεται στοὺς ἀνθρώπους δένεται μ' αὐτούς, τοὺς παραστέκεται στὶς ἀνάγκες τους καὶ στὶς λύπες τους. Ἡ μάνα μὲ τὸ δόσιμό της καὶ μὲ τὴ σιγουράδα τοῦ ἐνστίχτου της βρίσκει τὸ σωστὸ δρόμο πρὸς τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴν κα-

λοσύνη. Ἡ οἰκογένεια καθημερινῶς ἀπολαμβάνει τὴν εὐλογία τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ ζῆ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς θυσίας της. Στὴν πάντα πρόθυμη γιὰ ὅλους προσφορὰ τῆς μάνας βρίσκεται ἴσως ἡ μεγαλύτερη ψυχικὴ ἐνέργειά της. Χωρὶς τὴ φροντίδα της γιὰ τὰ μικρὰ κι ἀσήμαντα, αὐτὰ ποὺ ἔτσι μᾶς φαίνονται, δὲ θὰ ὑπῆρχαν τὰ μεγάλα, αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους στὰ μικρὰ. Χωρὶς τὴν φροντίδα καὶ τὴν περιποίηση ἀπὸ τὰ εὐλογημένα χέρια τῆς μάνας, θὰ ἀφανίζονταν ὅλα τὰ ὀμορφα καὶ τὰ ὠραῖα ποὺ ἔχει ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ.

.....

Καὶ μιὰ ἀμόρφωτη ἀκόμη μάνα, μὲ καλόκαρδη ὅμως κατανόηση, μὲ γερὸ ἔνστικτο, μ' ἀπλὴ καρδιά, μὲ νοῦ, μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς παιδαγωγούς, σὲ ζητήματα κοινωνικῆς ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς τάξης. Κι εὐτυχῶς μέσα στὸ λαό μας ὑπάρχουν ἀκόμα τέτοιες μητέρες. Εἶναι προικισμένες μὲ τὴν ἐκτετατισμένη, τὴ διαίσθησι, τὸ ἀνεκτίμητο δῶρο τῆς γυναικείας καρδιάς, ποὺ τὶς βοηθεῖ πολὺ στὴν ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ. Αὐτὴ ἡ ὀρμὴ τῆς καρδιάς τους τὶς κάνει νὰ παραστέκουν, νὰ παρηγοροῦν καὶ πάντα νὰ ἀπλώνουν τὸ χέρι τῆς καλοσύνης. Ἡ μάνα μὲ τὴν ἀγάπη της, τὴν ἀφοσίωση, τὴν ἀπάρηση καὶ τὴ θυσία της ἀνασταίνει στὴν ἀγκαλιά της τὴ νέα γενεά. Μέσα

στὸν κόρφο της κι ἐπάνω στὰ χέρια της παίρνει ὁ ἄνθρωπος γιὰ πρώτη φορὰ εἶδηση τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς. Ὁ ἡλίος, λέγει ἓνας ποιητής, ἀνατέλλει γιὰ τὸν ἄνθρωπο μόνο μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του, στὰ παιδικὰ χρόνια του, τὸν ξεσταίνει τότε κι ὕστερα ἀντλεῖ ἀπ' αὐτὴ τὴν πρώτη ξεστασιά ποὺ ποτε δὲ σβήνει, ὀλητὴ ζωὴ του.

Ἄν δὲν ἦταν ἡ μάνα, θὰ ἔλειπε ἀπὸ τὸν κόσμο ἡ μεγάλῃ συμπόνια, ἡ βαθιὰ καλοσύνη, ἡ ἐσώκαρδη ἐσπλαχνία, ἡ ἀτατάρνητη ἀγάπη αὐτὴ ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται κι ἐκεῖ, ποὺ δὲ βρίσκει ἀνταπόκριση.

Νὰ εἶσαι μάνα σημαίνει τὴν πιὸ μεγάλη χαρὰ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πιὸ μεγάλη εὐθύνη ἀπέναντι στὴ ζωὴ. Νὰ εἶσαι μάνα θὰ πῆ νὰ ξέρεις καλά, πὼς ἡ χαρὰ καὶ ὁ πόνος ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα. Κι ἀκόμα νὰ εἶσαι μάνα σημαίνει νὰ αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτό σου καλεσμένο ἀπὸ κάθε χαρὰ κι ἀπὸ κάθε πόνο εἴτε ἐκφράζονται αὐτὰ μὲ τὰ λόγια εἴτε κρύβονται στὴν καρδιά. Νὰ αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτό σου ἐτοιμο γιὰ βοήθεια, γιὰ ὑποστήριξη, γιὰ θυσία καὶ ἀφοσίωση. Νὰ γίνης ὁδηγός, μὲ συνειδητὴ εὐθύνη τοῦ παιδιοῦ σου.

.....

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Μάνα καὶ Ἀγωγή»

Πολιτικές διαστάσεις τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ βιοθεωρία τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅπωςδήποτε ἔχει πολιτικὴ διάσταση καὶ συνάρτηση, ἐφ' ὅσον τὸ κράτος εἶναι ἢ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνωτάτη φυσικὴ μορφή τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, ἡ ὁποία, ὡς δύναμις ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν τάξη, ἐγγυᾶται ἀσφάλεια, ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου καὶ δυνατότητα ἐλευθέρως καὶ ἀνεμπόδιστου πραγματοποιήσεως ὅλων τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών. Τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα ὑποδεικνύει συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξαλείψεως ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἢ πολιτικῶν ἀπαξιῶν, ὅπως εἶναι τὸ μῖσος, ἡ ἐγωϊστικὴ ιδιοτέλεια, ὁ ἄκρατος ἀτομισμός, ἡ ἀνισότης, ἡ ἐκμετάλλευση τῶν συνανθρώπων, ἡ μόνωση, ἡ ἀλλοτριώση, ἡ ἔρις, ὁ ἀνταγωνισμός, ὁ ἱμπεριαλισμός, ἡ ἔλλειψη εἰρήνης, ὁ πόλεμος.

Στὴν ἐξυγίανση τῆς πολιτικῆς ζωῆς συντελοῦν σημαντικὰ οἱ κοινωνικὲς ἀρχές, ποὺ στηρίζονται στὴν χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία. Τὸ minimum, ποὺ ἐπιβάλλεται ἀπ' τὶς χριστιανικὲς ἀρχές, εἶναι τὸ «Οὐκ ἔσται ἓν σοὶ ἐνδεής» (Δευτ. ιε', 4). Τὸ σπουδαιότερο ἐλατήριο καὶ συγχρόνως μέσο τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἰδανικοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ μεγίστη τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν ἢ μᾶλλον τὸ ὕψιστο τῶν ἀνθρωπίνων χαρισμάτων, δηλαδὴ ἡ ἀγάπη, ποὺ εἶναι τὸ διακριτικὸ γνώρισμα τῶν Χριστιανῶν (Ἰωάν. ιγ', 35), οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ «ἐργάζονται τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας» (Γαλ. στ', 20) καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ἔχουν ζωντανὴ συνείδηση, πὼς «οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἔσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεὶς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. ιβ', 5· Ἐφ. δ', 15-16· Κολ. α', 18· β', 19).

Ἐπειτα ἡ δικαιοσύνη, ποὺ εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν ἀγάπη, μὲ τὸ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. ιβ', 15), εἶναι τὸ κριτήριο, ἡ βυθομετρικὴ βολίς, μὲ τὴν ὁποία μετροῦμε τὸ βάθος τῆς ἀνακαινίσεώς μας. Αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὰ πύρινα κηρύγματά τους κατεκεραύνωναν τὴν κοινωνικὴ ἀδικία καὶ διεκήρυτταν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀπόλυτοι ιδιοκτῆτες, παρὰ μόνον «οἰκονόμοι» καὶ «διαχειριστές» τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὰ διαχειρίζονται ὄχι πρὸς ιδιοτελεῖς ἐγωϊστικούς σκοπούς, ἀλλὰ πρὸς χάρι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Γι' αὐτὸ, ἐφ' ὅσον σὲ πολλὰς ἐνορίες πολλοὶ ὑποσιτίζονται ἢ πεθαίνουν ἀπὸ πείνα, γιὰτὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐξασφαλίσουν λίγα ὄσπρια καὶ λίγο λάδι· ἐφ' ὅσον πολλοὶ ὀδηγοῦνται στὸν θάνατο, γιὰτὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐξασφαλίσουν ἓνα φάρμακο ἢ ἓνα κρεβάτι τρίτης θέσεως σ' ἓνα νοσοκομεῖο· ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν πολλὰς παραστρατημένες θυγατέρες καὶ πολλοὶ ἄσοτοι υἱοί, γιὰτὶ δὲν παρουσιάζεται ἓνα στοργικὸ ἀδελφικὸ χέρι νὰ τοὺς συγκρατήσῃ· ἐφ' ὅσον συμβαίνουν διὰ αὐτὰ καὶ ἐμεῖς οἱ λεγόμενοι Χριστιανοὶ κοιμώμαστε ἡσυχὸν ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἀπαράδεκτη αὐτὴ κατάσταση, αὐτὸ σημαίνει, πὼς ἔχομε πέτρινη καρδιά, πὼς δὲν ἔχομε καμιά σχέση μὲ τὴν ἐν Χριστῷ «καινὴ κτίσις». Γιὰ μᾶς δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀληθεύουν οἱ λόγοι, τοὺς ὁποῖους λέγει ὁ Θεός μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτη Ἰεζεκιήλ: «Θὰ σᾶς δώσω καινούργια καρδιά καὶ θὰ βάλω μέσα σας νέο πνεῦμα· θὰ ἀποσπᾶσω ἀπ' τὴ σάρκα σας τὴν πέτρινη καρδιά καὶ θὰ σᾶς δώσω σάρκινη καρδιά». Μόνον μὲ τὴν καινούργια σάρκινη καρδιά μποροῦμε νὰ συμπονοῦμε τὸν Χριστὸ στὸ πρόσωπο τῶν πασχόντων ἀδελφῶν Του.

Εἶναι ἐξ ἄλλου τεραστίας σημασίας οἱ πολιτικὲς ἐπιπτώσεις τῆς Χριστιανικῆς Ἀνθρωπολογίας, ποὺ δὲν διέπεται ἀπὸ ἄκριτον ὀπτισμὸ καὶ οὐτοπιστικὴ ὑπερ-αισιοδοξία γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἡ φύση αὐτὴ, μετὰ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἁμαρτία, δὲν εἶναι ἀγγελικὴ, μὰ εἶναι τραυματισμένη καὶ πρέπει ν' ἀγωνίζεται σκληρὰ, γιὰ νὰ μὴ ὑποδουλώνεται στὴν σαγηνευτικὴ γοητεία τοῦ δελεαστικοῦ κακοῦ. Ἀπ' τὴν ἄποψη αὐτὴ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν μπορεῖ λ.χ. νὰ συμβιβασθῇ οὔτε πρὸς τὸν ἀνεξέλεγκτο καὶ ἀπόλυτο φιλευθερισμὸ, οὔτε πρὸς τὶς μορφές τοῦ ἀθέου μαρξιστικοῦ κολλεκτιβισμοῦ. Ὁ πρῶτος, διακηρύττοντας πὼς ὁ ἀνθρώπος εἶναι φύσει ἀγαθὸς καὶ αὐτάρκης ἐνδοκοσμικῆς δυναμικότης, ὑπέταξε τὸν ἀνθρώπο στὴν

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ & Η ΤΡΥΦΕΡΗ ΗΛΙΚΙΑ*

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Στήν κοιλάδα του Νείλου, αυτή ή λατρεία ήταν πολύ διαδεδομένη και άνθητική. Σε μια μάλλον περιπτώση, εκείνη του φαραώ 'Ακενάτον (14ος αιώνας π.Χ.)*, έγινε μια λατρεία έξοχα πνευματική, αγγίζοντας τις παρυφές της μονοθεϊας. Μερικοί μελετητές βλέπουν στον εβραϊκό ψαλμό ργ' επίδραση του ύμνου του 'Ακενάτον στο θεό 'Ατον. 'Η σύντομη αυτή φαινητή παρένθεση στην ιστορία της αρχαίας αίγυπτιακής θρησκείας συνδέεται με τη νέα πρωτεύουσα του 'Ακενάτον, την 'Αμάarna, που θρησκοτόταν ανάμεσα στη Θήβα και τη Μέμφιδα.

Στη Βαβυλωνία, επίσης, όπου μπορεί να πει κανείς πως γεννήθηκε ή άστρονομία, ο ήλιος (με το όνομα Σαμάς) λατρευόταν σαν θεός. 'Οχι όμως μ' ένα πρόσωπο. 'Ο Μαρδοκ ήταν ο πρωϊνός ήλιος. 'Ο Νεργάλ, ο φλογερός ήλιος του μεσημεριού.

Το ίδιο συνέβαινε και στην Περσία, με το θεό Μίθρα.

Στον κα' ψαλμό, βλέπουμε μεσαικό χαρακτήρα. Μιλά δηλαδή για το σταυρικό μαρτύριο του Χριστού. 'Η περιγραφή είναι πολύ δυνατή. Οι λεπτομέρειες αντιστοιχούν στην πραγματικότητα.

Πρώτα, ή ίδια ή παραπονεμένη άναφοά του 'Ιησού (όχι τυχαία επανάληψη του 2ου στίχου, α' ήμιστίχο), στον Πατέρα του: «'Ο Θεός, ό Θεός μου, πρόσχεσ μοι' ίνατί έγκατέλιπές με;».

'Ο σταυρωμένος Χριστός φάνταζε όντως σαν το ταπεινότερο γήινο

όν και όχι σαν ό πιο τέλειος των ανθρώπων πάνω στο ξύλο της άτιμίας. 'Ηταν «όνειδος άνθρωπων και έξουθένημα λαού». Αυτόι που έταίμασαν το θάνατό του, όπως άναφέρουν τα Εύαγγέλια και προοιμιάζεται ό ψαλμός, τον μυκτήριζαν. «Πάντες οι θεωρούντές με έξεμυκτήρισάν με, έλάλησαν έν χείλεσι. έκίνησαν κεφαλήν (λέγοντας)' ήλιπσεν επί Κύριον, ρυσάσθω αυτόν (ας τον γλιτώσει λοιπόν)' σωσάτω αυτόν».

'Ακολουθούν στιγμιότυπα άναφερόμενα στην παθολογία του όδοντορουτέλους. 'Η άφύσικη στάση πάνω στο σταυρό είναι έξαρθρωτική. Προκαλεί, μαζί με την αίμορραγία από τα καρφιά, λίγωμα των βιολογικών δυνάμεων: «Διεσκορπίσθη πάντα τα όστα μου, έγενήθη ή καρδιά μου ώσει κηρός ηκόμενος έν μέσφ της κοιλίας μου' έξηράνθη ώσει όστρακον (κομμάτι πηλίνου σκεύους) ή ίσχύς μου και ή γλώσσά μου κεκόλληται τφ λάρρυγγί μου... 'Ωρυξαν χείράς μου και πόδας».

Νά ακόμα και κάτι που συνέβη μπροστά στο θείο θύμα, ανάμεσα στους Ρωμαίους λεγεωνάριους, εκτελεστές της σταύρωσης: 'Ο διαμοιρασμός των άχρηστων πιά ίματίων του. «Διμερίσαντο τα ίμάτιά μου έαυτοίς και επί τον ίματισμόν μου έβαλον κλήρον».

'Ο σύγχρονός μας διάσημος βιογράφος του 'Ιησού Τζιοβάνι Παπίνι σωστά έγραψε ότι ό Μεσσίας είχε ύπ' όψη και κυριολεκτικά ζούσε αυτόν τον ψαλμό όταν θυσιαζόταν για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους στο Γολγοθά.

'Αλλά ό κα' ψαλμός δεν είναι μονάχα καταθλιπτικός. Διαπνέεται και από τη βέβαιη άισιοδοξία του Λυτρωτή για την έκβαση της ματωμένης προσφοράς του. 'Ιδίως από τον 23ο στίχο, αυτή ή χαρούμενη προφητεία δίνει άνοιχτά χρώματα στο ποίημα. Δικαιώνεται έτσι ό Θεός, «ό έπαινος του 'Ισραήλ» (στίχος 4). Αυτός που είναι στο στόμα του λαού του τραγουδι, ί-

κεσία στις κρίσιμες ώρες, δοξαστικό στις χαρούμενες.

'Ο επόμενος (κβ') ψαλμός είναι από τα πιο θελκτικά κομμάτια της συλλογής. 'Αν και στη χριστιανική Δύση χρησιμοποιείται με την ευκαιρία του θανάτου ενός πιστού, το νόημα του είναι γενικότερο. Δεν μιλά μόνο για τη πορεία της ψυχής μες από τα σκοτάδια της έκδημίας από τον παρόντα κόσμο. 'Αναφέρεται και στην πορεία μες από τα φόβητρα του παρόντος. Σ' αυτή τη διττά νοούμενη πορεία, ό ψαλμωδός άναγνωρίζει άήτητο συμπαραστάτη του τον Κύριο. Τόν προοιμιάζει με καλό ποιμένα και τον έαυτό του με πρόβατο. Και όμολογεί, ότι 'Εκείνος τον ποιμάνει, προνοώντας για όλα. Τόν βγάξει σε χλοερά λιβάδια, πλάί σε δροσερά νερά. Και δηλώνει πως, πιστεύοντας στην προστασία του, δεν φοβάται μην πάθει τίποτα κακό, σαν διαβαίνει τη «σκιά του θανάτου». Γιατί τον στηρίζει το ραβδί 'Εκείνου και τον παρηγορεί.

'Εκείνος τούς καιρούς, όταν ένας βασιλιάς κατέβαλλε άλλον στον πόλεμο, στρωνόταν πλούσιο, εύφρόσυνο τραπεζί, όπου καθόταν ό νικητής με τούς δικούς του. Και μπροστά τους, κατάχαμα, άλυσόδετοι και καταφρονεμένοι, ό ήττημένος βασιλιάς με τούς πολεμαρχούς του. Αυτή την είκόνα ανακαλεί παρρά κάτω ό ψαλμός, δείχνοντας την αγάλλιαση που επιφυλάσσεια στην ευσεθή ψυχή μετά τη βέβαιη έξοδό της από κάθε θλίψη: «'Ητοίμασας ένόπιόν μου τράπεζαν έξεναντίας (άπέναντι) των θλιβόντων με' έλίπανας έν έλαίφ την κεφαλήν μου (έχρισεσ με μυρωμένο λάδι τα μαλλιά μου) και το ποτήριόν σου μεθύσκον με (και ή χαρά που με κερνάς, μεθυστική)».

Και καταλήγει:

"Ολεσ τις ήμέρες της ζωής μου, έδώ κάτω, το έλεός σου θα με παίρνει από πίσω και θα κατοικώ στο σπίτι σου αιώνια.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια από σελ. 100, άριθ. τεύχ. 9

* Είναι γνωστός και με τα όνόματα 'Αμενχοτέπ, 'Αμένοφις. 'Ανήκε στη 18η δυναστεία (νέο βασίλειο) και κάθισε στο θρόνο από το 1377 ως το 1368 π.Χ. 'Απαρνήθηκε τη λατρεία του θεβαϊκού Θεού 'Αμμον για εκείνη του 'Ατον, που είχε την έδρα της στην 'Ηλιούπολη.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Στήν επίσημη έναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς
Συνδιασκέψεως τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς
Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύ-
σεως Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Χαιρετίζω τὴν παροῦσαν Συνδιάσκεψίν σας
ἐνταῦθα μὲ τὸν χαρμόσυνον Ἀναστάσιμον χαι-
ρευτισμὸν («Χριστὸς Ἀνέστη»).

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν
νίκην τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀφε-
τηρίαν τῆς ἀνεσπέρου ἡμέρας τῆς χαρᾶς καὶ
τῆς αἰωνιότητος ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρό-
νου. Οἱ ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου καθηήμενοι
εἶδον φῶς μέγα, προσελθὼν ἐκ τοῦ ζωοδόχου
τάφου τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅποιον κατηύγασε τὰ
πρόσωπα, ἐθέσμανε τὰς καρδίας, ἀνεπέρωσε
τὰς ἐλπίδας, ἐσήριξε τὰ γόνατα τὰ παραλελυ-
μένα, ἐσκόρπισε τὴν λύπην καὶ τὸ ψεῦδος, ἐχά-
ρισε τὴν εἰρήνην, ἐνίκησε τὴν ὤμην θίαν καὶ

διήνοιξε τὰς πόλεις τοῦ Παραδείσου. Αὐτὸ τὸ
μῆνυμα τῆς Ἀναστάσεως καλεῖται ἡ σύμπασα
Ἐκκλησία, καλούμεθα ὅλοι νὰ προσφέρωμεν
εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν
πίστιν εἰς τὴν ἀπιστίαν, τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν
ἀπόγνωσιν, τὴν αἰσιοδοξίαν εἰς τὸν φόβον, τὴν
χαρὰν εἰς τὴν λύπην, τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ ψεῦ-
δος, τὴν καλωσύνην εἰς τὴν κακίαν, τὴν εἰρή-
νην εἰς τὴν θίαν, τὴν ἀγάπην εἰς τὸ μῖσος. Ἀ-
τυχῶς, ἡ τραγικὴ διαπίστωσις τῆς συγχρόνου
παγκοσμίου καταστάσεως, δύο χιλιστηρίδας με-
τὰ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ,
εἶναι ὄχι μόνον ὅτι ἓνα μεγάλο τμήμα τῆς ἀν-
θρωπότητος παραμένει ἀκόμη εἰς τὸ σκότος τοῦ
τάφου, μακρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας
Του, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὶ ἐπίσης ἐκ τῶν χριστιαν-
ῶν δὲν βιοῦν εἰς τὰς πραγματικὰς διαστάσεις
τῆς Ἀνάστασις καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ὑπαγορευομέ-
νας ὑποχρεώσεις των. Ἡ ζωὴ τῶν χριστιαν-
ῶν εἰς οὐδὲν πολλάκις διαφέρει τῆς ζωῆς
καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μακρὰν τοῦ Χριστοῦ.
Οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα χριστιανοὶ μόνον
κατ' ὄνομα, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ βίωμα. Δὲν κηρύσ-
σομεν ἐμπράκτως Χριστὸν ἀναστάντα. Συμβι-
βαζόμεθα πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῶν δυνάμεων τοῦ
σκότους καὶ τῆς θίας, τῆς ἀνελευθερίας καὶ
τῆς καταπατήσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμά-
των. Δὲν διαμαρτυροῦμεθα, ὅσον πρέπει, διὰ
τὸν ἀπειλούμενον ἀπὸ τὴν κλιμάκωσιν τῶν πυ-
ρηνικῶν ἐξοπλισμῶν ἀφανισμὸν τοῦ ἀνθρωπί-
νου γένους, ὑπὲρ οὗ ὁ Χριστὸς ἐσαρκώθη, ἔπα-
θε καὶ ἀνέστη. Οἱ πόλεμοι, ἡ ὤμη θία, τὸ αἷμα,
ἡ δουλεία, ἡ καταπίεσις, ἡ ἀναρχία, ἡ ἀνηθι-
κότης, ἡ ἐξαθλίωσις, ἡ πτώσις τῆς ποιότητος
τῆς ζωῆς, ἡ στέρησις τοῦ φρονικῶν δικαιώματος
τῆς λατρείας καὶ τῆς παιδείας, ἀποτελοῦν κα-
θημερινὰς καταστάσεις, καὶ ἡμεῖς δὲν ἀγαπα-
κτῶμεν, δὲν ἀντιδρῶμεν, δὲν ὑψάνομεν τὴν
φρονὴν μας, δὲν διακηρύσσομεν τὰς ἀρχὰς τῆς
πίστεώς μας, δὲν προσφέρομεν ἐλπίδα, δὲν ἐμ-
ψυχώνομεν τοὺς καμπιμένους. Δὲν συγκινού-
μεθα ἀπὸ τὴν ὀμηρείαν, τὸν ξεροζῶμον ἀπὸ τὰς
πατρογονικὰς ἐστίαις καὶ τὴν προσφυγοποίησιν.
Τοιοῦτοτρόπως, τὸ πεδίον ἀφήνεται ἐλεύθερον
εἰς τοὺς ἐμπόρους τῶν λαῶν, χάριν πολιτικῶν,
οἰκονομικῶν καὶ στρατηγικῶν σκοπιμοτήτων.

★

Μέσα εἰς τὸ πλέγμα τῆς παρουσίας διεθνoῦς
καταστάσεως, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
καὶ τὸ Ἔθνος ἡμῶν, ἡ ἱστορία τοῦ ὁποῦ συνυ-

φάνθη με την επέκτασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δοκιμάζεται σήμερον κατὰ πρωτοφωγῆ τρόπον. Οἱ ἀδελφοί μας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα ἐν Κύπρῳ τελοῦν ὑπὸ τὴν συγγνήν κατοχὴν τῆς γείτονος Τουρκίας ἐπὶ ὀλόκληρον ἤδη 8)εῖτιαν, ἡ ὁποία διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὄπλων ἐσκόρπισε τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφὴν, ἐξεργάζετο 200.000 ἀνθρώπων ἀπὸ τὰς πατρογονικὰς τῶν ἐστίας, κατακρατεῖ δύο χιλιάδας περίπου ἀγνοουμένους, ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ δράμα τῶν συγγενῶν τῶν καὶ καταπατεῖ τὰς ἀποφάσεις τῶν διεθνῶν Ὄργανισμῶν, ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν μεσαιωνικῆς πολιτικῆς βίας καὶ σκληρότητος λήγοντος τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ ἴδια ἐκεῖνη χώρα καταπιέζει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν κεφαλὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ἀφανίζει τὰ ὑπολείμματα τοῦ Ὀρθόδοξου Ἑλληνισμοῦ, ὑποχρῶντοσα ταῦτα εἰς ἐγκατάλειπν τῆς προαιωνίου κοιτίδος τῶν καταπατεῖ καὶ διασπάζει τοὺς χώρους τῆς λατρείας τῶν καὶ τὰς περιουσίας τῶν. Καὶ ἐπ' ἐσχάτων, μέσα εἰς τὸ κλίμα τῆς ἀδιαφορίας τῆς παγκοσμίου κοινότητος, ἀπειλεῖ ἀκόμη καὶ τὴν ὑπόστασιν, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἑλλάδος, ἐξοπλιζομένη διαρκῶς καὶ ἐνθαυρονομένη ἀκόμη καὶ ὑπὸ χριστιανικῶν κρατῶν, κατὰ περὶ τὸν οὐδὲν ἡμεῶν. Ἡ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα θυσιάζονται ἐν ψυχρῷ εἰς τὸν βωμὸν προσκαίρων πολιτικο - οικονομικῶν καὶ στρατηγικῶν συμφερότων.

★

Καὶ πρὸς Βορρῶν; Ἡ ἴδια καὶ χειροτέρα κατάστασις. Τετρακόσαι χιλιάδες (400.000) Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες χριστιανοὶ ἐν Ἀλβανίᾳ στεροῦνται καὶ τῶν στοιχειωδεδεστέρων ἐπιδικαιωμάτων. Οἱ γαοὶ τῶν μετετρέπησαν εἰς στάβλους ἢ ἀποθήκας, ἀπαγορευμένης πάσης μορφῆς λατρείας. Οἱ ἱερεῖς τῶν ἐροίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς ἢ ἐξοντιώθησαν. Ἡ Ἐκκλησία καθ' ὀλοκληρίαν ἐξηφανίσθη. Ἡ ὀμιλία καὶ ἡ διδασκαλία τῆς μητρικῆς τῶν γλώσσης ἀπαγορεύεται ἀσιστηῶς. Εἴκοσι περίπου χιλιάδες (20.000) ἐξ αὐτῶν σήπονται καὶ ἀποθνήσκουν εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι Ἕλληνες καὶ Χριστιανοί. Οἱ γάμοι μεταξὺ Ἑλλήνων ἀπαγορεύονται, ἐνῶ οὐσιασματικῶς διερεργεῖται ἡ διασπορά τῶν εἰς βορειότερας πε-

ριοχὰς τῆς χώρας. Πλήρης ἐξανδραποδισμὸς καὶ συγγνή καταπίσεις.

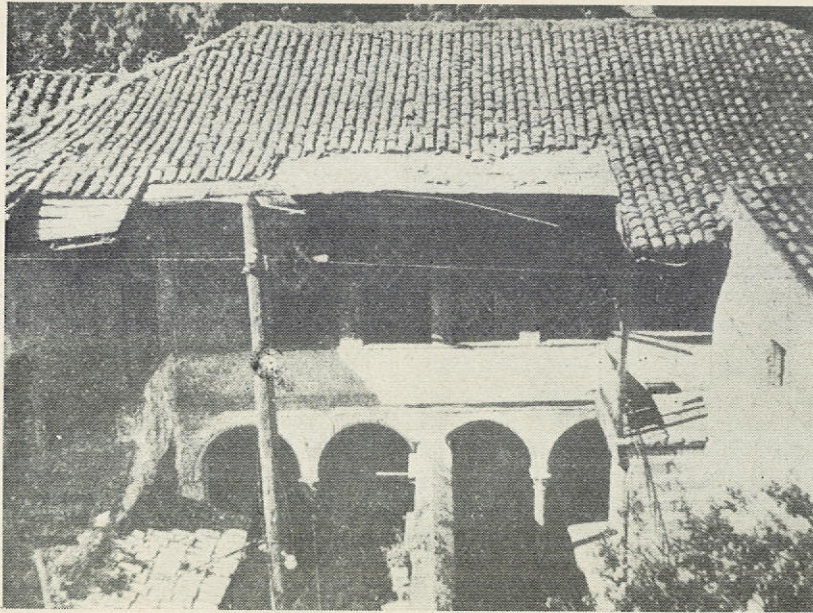
★

Καὶ ἡ Εὐρώπη, ὁ κόσμος, οἱ διεθνεῖς Ὄργανισμοί; Τί πράττουν; Πῶς ἀντιδρῶν; Αἱ ἀπεργασμένα κραυγαὶ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος φθάνουν μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' οἱ πάντες σχεδὸν κλείουν τὰ ὄτια τῶν, προσπλαθοῦντες νὰ δικαιολογηθοῦν εἰς τὴν συνείδησίν τῶν. Εἶναι ὀμως παρήγορον ὅτι ἡ Συνέλευσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει προγραμματίσει διὰ τὸν προσεχῆ Ἰούνιον εἰδικὴν σύσκεψιν μεθ' ἡμᾶς: τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα εἰς τὰς χώρας τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν παραδουναβίον περιοχὴν. Δὲν πρέπει νὰ κλείσωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης, τὰ ὄτια μας εἰς τὴν φωνὴν ἀπογνώσεως τῶν ἀδελφῶν μας. Πῶς θὰ δικαιολογηθῶμεν εἰς τὴν χριστιανικὴν μας συνείδησιν; Δυνάμεθα νὰ καταπιεζώμεν τὴν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως γίνωμεν «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» μάρτυρες τοῦ δικαιώματος τῆς σωτηρίας δι' ὅλον τὸν κόσμον, τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ τῶν φυσικῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων;

★

Ἀδελφοί μου: Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, διαμαρτύρομαι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀναστάσιος Χριστοῦ πρὸς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν συγγνήν καὶ ἀπάνθρωπον καταπάτησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Κύπρῳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλβανίᾳ καὶ καλῶ ἡμᾶς, τοὺς σεβασμιωτάτους καὶ εὐσεβεσιτάτους ἐκπροσώπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἐνώσητε τὴν φωνὴν σας καὶ νὰ ἐνημερώσητε τὰς Ἐκκλησίας σας ἐπὶ τοῦ δράματος τῶν δεινοπαθούντων ἀδελφῶν μας καὶ νὰ πράξωμεν ὅλοι ὀμοῦ, ὅτι δεῖ πρὸς πᾶσαν κατεῦνθυσιν, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς καὶ τοὺς διεθνεῖς Ὄργανισμούς, διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀπαραδέκτου καταστάσεως ταύτης, χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Μὲ ἀποὺς τοὺς λόγους ὑποδεχόμενος πάντας ἡμᾶς ἐπιταῦθα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, εὐχομαι, ὅπως αἱ ἐργασίαι τῆς συνδιασκέφεώς σας στεφθοῦν μετὰ πλήρη ἐπιτυχίαν ἢ δὲ παραμονὴ ὀμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Χώραν μας νὰ εἶναι εὐχάριστος καὶ καρποφόρος. Καλῶς ἤλθατε.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η ΟΣΙΑ ΦΙΛΟΘΗΗ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Τοῦ κ. ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Ἐάν καί ἡ Ἀθήνα στὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας εἶχε τὴν ὄψη μικροῦ καί ἀσημοῦ χωριοῦ, ἐντούτοις, μερικά σπίτια, πιότερο ἀρχοντικά, φάνταζαν μὲ τὴν ὀμορφιά τους, τὴν ἀνέσεις τους, τὸ μέγεθός τους.

Τὰ ἀθηναϊκά σπίτια, γενικά, δὲν ἦταν μεγάλα καί πλούσια διακοσμημένα, ὅπως στὰ Γιάννενα, στὸ Πήλιο, στὴν Κοζάνη, στ' Ἀμπελάκια, στὴ Ζάκυνθο, στὴ Χίο καί στὴ Σπέτσες ἢ στὴν Ἰθῆρα. Ἦταν εὐχάριστα καί λουλουδιασμένα ὅμως καί μερικά, τῶν Μπενιζέλων καί τῶν Παλαιολόγων ξεχωριστά. Αὐτὰ βρίσκονται στὴ Γοργοπήκω, στὸ ἐπάνω Σιντριβάνι, στοῦ Ροδακιοῦ τὸ μαχαλά καί στὸ Ριζόκαστρο.

Ἦταν λίγος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀθήνας τότε. Γύρω στὴ τέσσερις χιλιάδες ψυχές. Τὰ σπίτια τους ὅμως καί τὰ σπιτόπουλα, κολλημένα τὸ ἓνα δίπλα στ' ἄλλο ἦταν ἐλοκάθαρα. Περιποιημένα καί ὀργανωμένα μὲ ὅλους τοὺς ἀπαραίτητους χώρους, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ζοῦν μέσα σ' αὐτὰ ἀνετα τὴν ἀτέλειωτες σκλαδωμένες ὄρες τους οἱ Ἀθηναῖοι ραγιάδες.

Δὲν εἶχαν λεύτερη ἐπικοινωνία μεταξύ τους καί ἔπρεπε μέσα σ' αὐτὰ νὰ ζοῦν, νὰ κινούνται, καί νὰ ἐργάζονται τὸν περισσότερο καιρὸ τῆς ζωῆς τους.

Ἀκόμα καί μικρὰ ναῖδρια εἶχαν στοὺς εὐρύχωρους αὐλόγυρους τους πολλὰ σπίτια, γιὰ νὰ θεραπεύουν τὴν θρησκευτικὴν ἀνάγκη τους.

Ὁ ψηλὸς τοίχος γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι καί ἡ ἀμπαρωμένη πόρτα τοὺς προστάτευε συχνά, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ ἐλέμματα τῶν Ἀγαρηῶν καί τὴν ἀνομιαν ἐπιθυμίαν τους, ἀλλὰ καί ἀπὸ τὴν ἐχθρική, ἀρπαχτική βουλῆν ξένων καί ντόπιων κακοποιῶν. Μὲ τὴν προστασία τῆς πέτρινης μάντρας μποροῦσαν νὰ ξεφεύγουν οἱ νοικοκυραῖοι στὸ διπλανὸ καί παραδιπλανὸ σπίτι καί νὰ γλιτώσουν ἔτσι κάποια κακομεταχείριση, ἀπαγωγὴ ἢ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν Ἀθηναίων — καί ὄχι μόνον τῶν ἀρχόντων καί τῶν πλούσιων — ἦταν χτισμένα πολὺ

γερά. Εἶχαν ὀλικὰ ἀπὸ ἐρείπια παλαιῶν μνημείων ποὺ ἦταν σκορπισμένα ἐδῶ καί κεῖ ἀπὸ τὴν ἀμύπητος καταστροφὴν τοῦ Ἰωσήφου Ἀστειῶ.

Ἐξάλλου τὰ στενά δρομάκια, οἱ αὐλὲς μὲ τὰ δέντρα καί τοὺς μικροὺς κήπους, καθὼς καί τὸ πηγᾶδι: ἔδιναν μιὰν αἰσθησὴν μεγάλῃς γειτονίας, ποὺ παρηγοροῦσε καί ἄρρεσε.

Τὸ ὅτι ἡ μιὰ οἰκογένεια ἀκούγε τὴν φωνὴν τῆς γειτονικῆς καί παραγειτονικῆς φαμελιάς ἦταν πραγματικὰ μιὰ χρήσιμη συντροφιά καί ἐλπίδα μέσα σὲ καιρὰ τὰ χρόνια τῆς σιωπῆς καί τῆς ἀφάνειας.

«Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τὸ Γένος, τὸ σπίτι ἔσωσε τὸν Ἕλληνα: χωρὶς αὐτὸν τί γένος θὰ εἶχαμε; Ἡ Ἐκκλησία ὕμνησε τὸν μάρτυρα, ἀλλὰ τὸ σπίτι τὸν ἐδημιούργησεν. Ἄν ὀφείλομεν πολλὰ εἰς τὸν ἄμθωνα, δὲν ὀφείλομεν ὀλίγα εἰς τὴν παραφωτιὰ τῆς γῆρας.

Αὐτὴ μὲ τὰ παραμύθια της καί μὲ τὴν παραλοῆν — ὅπως ἔλεγαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ ἔμμετρα παραμύθια — αὐτὴ διέσωσε τὴν ζωντανὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ γλώσσαν. Ἐνα παραμύθια της καί ἓνα τραγουδάκι της... εἶναι χρησιμώτερον ἀπὸ δέκα τόμους ἀντιρρήσεων κατὰ τοῦ Πάπα» ἔγραψε ὁ Δημήτρης Καμπούρογλου.

Τὴν περιγραφὴ ἐνδὲς τέτοιου Ἀθηναϊκοῦ σπιτιοῦ, ἔσως κάπως ἀρχοντικοῦ, μᾶς τὴν διέσωσε ὁ Γρ. Μπουρνιάς ἀπὸ ἓνα πωλητήριο, ποὺ ἀναφέρει:

«Διὰ τοῦ παρόντος φανερώνομεν καί ὀμολογοῦμεν ὁ κύριος Γιαννάκης Κάλκος ὀμοῦ καί ἡ γυνὴ του Σταθούλα ὅτι ἐξ ἰδίας αὐτῶν βουλῆς καί προαιρέσεως ἐπούλησαν τὴν ὀσπητοκάθεσίν τους ὅπου εὐρίσκεται ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Σωτήρος Κοτάκη. Μέσα τῆς αὐτῆς ὀντάδες δύο, ὁ εἰς μὲ μουςάνδραν (ἐρμάριον) καί μὲ τὸ χαγιάτι (ἐξώστης) καί ὀρτάσοφον (ἀνάκλιτρον) καί μὲ τερακίαν (δῶμα) εἰς τὸ πλευρὸν καί μὲ τὴν σκάλαν τους πέτρινην, ὀποκάτωθεν αὐτῶν κελλάρια δύο καί ἐξῶθεν πατητήρι μὲ τὸ πουργάκι του (δοχεῖον), μὲ καμάραις ὀποκάτωθεν τοῦ

Συνέχεια στὴ σελ. 125

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ (ΚΔ' ΟΙΚΟΙ) ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΑΓΙΩΝ *

(Ποιήματα μοναχῶν ὑμνογράφων)

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΚΑΤΖΗΦΩΤΗ

Β'

Εἶναι γνωστὸ καὶ γενικὰ παραδεκτὸ ὅτι «ὁ χαιρετισμὸς στὴν ἀρχὴ κάθε στίχου τοῦ ἐφωμνίου τῶν περιττῶν οἴκων, τὸ ἀλλεπάλληλο «χαῖρε...» τὸ παίρνει ὁ ὑμνογράφος ἀπὸ τὸν εὐαγγελικὸ χαιρετισμὸ: «χαῖρε, κεχαριτωμένη» (Λουκᾶς, α' 28)»²⁶.

Τὸ πλήρες χωρίο τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ, ὅπου ἀναφέρεται ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ πρὸς τὴ Μαρία, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε: Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· ἐλόγημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διε-

ταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποιαπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ: Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον τοῦ Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος»²⁷.

Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ χωρίο τοῦ μνημονεύει τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν προσφώνησιν «χαῖρε, κεχαριτωμένη» τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἱστορίζεται σὲ κάθε ἐρθόδοξο βιβλίο, μὲ τὸν τρόπο τοῦ ὑποδεικνύει στὴν «Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης» ὁ ἱερομόναχος Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων:

«Σπίτια καὶ ἡ Παναγία ἱσταμένη ἔμπροσθεν σκαμνίου, ἔχουσα ὀλίγον κλιτὴν τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὸ ἓνα χερὶ βασίᾳ μετὰξι υλιγμένον εἰς ἀδράκι καὶ τὴν δεξιὰν ἔχουσα ἀλωμένην εἰς τὸν ἄγγελον καὶ ὁ ἄρχων Γαβριὴλ ἔμπροσθεν αὐτῆς μὲ τὴν δεξιὰν εὐλογῶν αὐτήν καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν βασίῶν κοπιᾶν καὶ ἐπάνωθεν τοῦ σπιτιοῦ οὐρανὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ κατερχόμενον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μὲ ἀκτῖνα εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας (Λουκ. α', 26-38)»²⁸.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ χαιρετισμοὶ ἱστορίζονται μὲ 24 ἐπάλληλες παραστάσεις τοῦ ἀγιοστοιχοῦν στοὺς 24 οἴκους τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Τέτοιες παραστάσεις μπορεῖ νὰ δῆ κανεὶς στὸ παρεκκλήσι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στὴ Μοσχὴ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων²⁹, στὸν περίφημο ναὸ τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου στὴν Καλαμπάκα³⁰ κ.λπ.

27. Λουκᾶς, α' 26 - 33.

28. Πρβλ. Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ: Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης καὶ αἱ κύριαι αὐτῆς ἀνέκδοτοι πηγαί, ἐκδομένη μετὰ προλόγου νῦν τὸ πρῶτον πλήρης κατὰ τὸ πρωτότυπον αὐτῆς κείμενον ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κερκυμῆως, δαπάναις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ρωσικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐν Πετροπόλει: 1909, σελ. 85. Σὲ μερικὰς βυζαντινὰς εἰκόνες τίθεται ἡ ἐπιγραφή «Ὁ χαιρετισμὸς τῆς Θεοτόκου».

29. Βλ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου: Τὰ Μετέωρα, δ' ἔκδοσι, Ἀθήναι: 1976, σελ. 19.

30. Βλ. Ἰωάννου Σωτ. Πίσσα, Οἰκονόμου: Ὁ Ἱερὸς Ναὸς τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου ἐν Καλαμπάκα, 1977, σελ. 21.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 109 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους 26. Πρβλ. Ἐύδη, ἔπ. παρ., σελ. 188.

«Χαῖρε, κεχαριτωμένη...».

Ἐχει ὑποστηριχθῆ ὅτι «οἱ χαιρετισμοί, τὸ ἐγκώμιο ποῦ ἀρχίζει μὲ τὴ λέξη χαίρε ἢ χαίροις, εἶναι σημεϊτικῆς καταγωγῆς»³¹ καὶ ἀκόμη ὅτι «οἱ χαιρετισμοὶ κατάγονται ἀπὸ τὴν ὕμνογραφία τῆς πρώτης ἐλληνικῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας»³². Τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι ἡ παράδοση ξεκινάει ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπου ἀπαντοῦν χαιρετισμοί, ὅπως «χαίρε σφόδρα, θύγατερ Σιών», «χαίρε καὶ εὐφραίνου, γῆ» κ.λπ.³³.

Βέβαια ὁ Τομαδάκης κατηγορηματικὰ ὑποστηρίζει: ὅτι «ἡ χριστιανικὴ ρητορικὴ γέμει χαιρετισμῶν, λαβοῦσα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ποιήσεως, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου. Ἐπόμενον ὅτι οἱ χαιρετισμοὶ οὗτοι ἐπέερασαν εἰς τὸν Ρωμανόν (ΙΔ', α' οἶκος) καὶ δὴ εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον. Βεβαίως δὲν παροράται ἡ ἐκ τοῦ Λουκά (ἐλληνίζοντος) ἐπίδρασις: «Χαίρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ!» (α' 28)»³⁴. Ὅπως δὲ ἡ παρατήρησις δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παρακαμφθῆ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ κατηγορηματικὴ διατύπωσις σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸν ἐλληνίζοντα Λουκά, χωρὶς ἀναφορὰ πρὸς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, δὲν εἶναι εὐκόλως ἀποδεκτὴ.

Ἄλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι διόλου περίπλοκο. Ἡ παιδεία τοῦ Βυζαντινοῦ βασίζεται: τόσο πρὸς τὴν Γραφὴν ὅσο καὶ πρὸς τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ φιλολογία. Καὶ ἡ χρῆσις τοῦ «χαίρε» ἀπαντάει καὶ στὰ δύο μεγάλα αὐτὰ ποτάμια ποῦ τὴ διαποτίζουν. Φυσικὸ, λοιπόν, εἶναι νὰ ἀντλή ἡ ὕμνογραφία τοῦ καὶ ἀπὸ τὰ δύο. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν παρακάτω εὐστοχὴ παρατήρησις τοῦ Εὐδή:

«Καὶ πρὸς τὴν Παλαιὰν Ἀνθολογίαν ὑπάρχουν ἐπιγράμματα, ποῦ μὲ τὸ ἴδιον «χαίρε» ἀρχίζουν. Στὰ «Προτορεπικὰ Ἐπιγράμματα», τὸ X, 104, τοῦ Κρότιου Φιλοσόφου, ἀναφερόμενο πρὸς τὴν Εὐτελία, τὴν ἐγγονὴν τῆς Σωφροσύνης: «χαίρε, θεὰ Δέσποινα». Στὰ «Ἐπιγράμματα διαφόρων μέτρων», τὸ XIII, I, τοῦ Φιλίππου: «Χαίρε, θεὰ Παρῆ». Στὰ «Χριστιανικὰ Ἐπιγράμματα», τὸ I, 52: «Χαίρε, Σιών θύγατερ». Στὰ «Ἐπιτύμβια» τὸ II, 644, ἀδέσποτο ἐπίγραμμα: «Χαίρε, καλή»»³⁵.

Πρόδρομοι πάντως τοῦ Ἀκαθίστου μὲ συγγῆ ἐπανάληψις τοῦ χαιρετισμοῦ (χαίροις) εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Συνέσιος Κυρήνης:

Χαίροις, ὦ παιδὸς παγὰ,
χαίροις, ὦ πατρὸς μορφά,
χαίροις, ὦ παιδὸς κρηπίς,
χαίροις, ὦ πατρὸς σφραγίς,
χαίροις, ὦ παιδὸς κάρτος,

31. Βλ. Μ η τ σ α κ η: «Ἐνας λαϊκὸς κρητικὸς Ἀκάθιστος», ὅπ. παρ., σελ. 27.

32. Βλ. Μ η τ σ α κ η, ὅπ. παρ.

33. Βλ. Ξ ὅ δ η, ὅπ. παρ.

34. Πρβλ. Τ ω μ α δ α κ η: Ἡ Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία καὶ Ποίησις, ὅπ. παρ., σελ. 226.

35. Πρβλ. Ξ ὅ δ η, ὅπ. παρ.

χαίροις, ὦ πατρὸς κάλλος,
χαίροις δ' ἄχραντος πνοιά,
κέντρον κούρου καὶ πατρὸς»³⁶,

καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (ὁ δεύτερος μάλιστα ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον):

Χαίροις, Μαρία Θεοτόκε,
δι' ἧς ἤνθησε καὶ ἐξέλαμψε τὸ τῆς ἀνασιτάσεως κάλλος·

χαίροις, Μαρία Θεοτόκε,
δι' ἧς βάπτισμα ἀγιωσύνης φοικτὸν καὶ ἰορδανικὸν ἔρρευσεν·

χαίροις, Μαρία Θεοτόκε,
δι' ἧς ὁ Ἰωάννης καὶ Ἰορδάνης ἀγιάζονται καὶ διάβολος ἀτιμάζεται·

χαίροις, Μαρία Θεοτόκε,
δι' ἧς πᾶσα πνοὴ πιστεύουσα σώζεται»³⁷.

Ἄλλὰ καὶ σὲ περὶ κείμενα, ὅπως σὲ ὁμιλία τοῦ Ἀγίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, ἡ φιλολογικὴ ἐπιστήμη ἀνιχνεύει στενότερους πρόγονους τοῦ Ἀκαθίστου. «Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κείμενο, σημειώνει ὁ Krypiakiewicz ἀπὸ τὸ ὅποιο ἀντλεῖ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκαθίστου, ἀφθογῶν οἱ «χαιρετισμοί» ὅσο πρὸς τὸ ἀλλοῦ»³⁸. Οἱ ἀντιστοιχίαι ἀνάμεσα πρὸς τὸν Ἐφραίμ τὸ Σύρο καὶ τὸν Ἀκάθιστο εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακές:

Ἐφραίμ ὁ Σύρος

Χαίρε, ἀνάκλησις Ἀδάμ,
τῆς Εὐας χαίρε λύτρον...
Στόμα ἀσίγητον τῶν ἀποστόλων,
θάραξ ἀνίκητον τῶν ἀθλοφόρων...
τῆς ἀληθινῆς πίστεως στερορῶτατον ἔρεισμα.
Μήτηρ καὶ δούλη τοῦ ἀδύτου ἀσιέρος,
ἀγγὴ τῆς ἀληθινῆς καὶ μουσικῆς ἡμέρας.
Κροτοῦ δικαίου δυσώπεισις...
... παισιμῶν συγχώρησις.
Θύρα τοῦ ὑπὲρ νοῦν οὐρανοῦ μουστηρίου.
Ἀσιστοῦ ψυχῆς τῶν πιστῶν καταλάμπουσα...

Ἀκάθιστος ὕμνος

Χαίρε, τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἡ ἀνάκλησις·
χαίρε, τῶν δακρύων τῆς Εὐας ἡ λύτρωσις.
Χαίρε, τῶν ἀποστόλων τὸ ἀσίγητον στόμα·
χαίρε, τῶν ἀθλοφόρων τὸ ἀνίκητον θάρσος·
χαίρε, στερορὸν τῆς πίστεως ἔρεισμα.

36. Πρβλ. Μ η τ σ α κ η, ὅπ. παρ., σσ. 27-28.

37. Πρβλ. Μ η τ σ α κ η: Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία, ὅπ. παρ., σελ. 485.

38. Πρβλ. Μ η τ σ α κ η, ὅπ. παρ., σελ. 487.

Χαῖρε, ἀστέρος ἀδύτου μήτηρ
χαῖρε, ἀγῆ μουσικῆς ἡμέρας.
Χαῖρε, κριτοῦ δικαίου δυσώπης·
χαῖρε, πολλῶν παισιμάτων συγχώρησις.
Χαῖρε, σεπιτοῦ μωστηρίου θύρα.
Χαῖρε, ἀστραπῆ τὰς φρυγᾶς καταλάμπουσα³⁹.

Οἱ σχέσεις Ρωμανοῦ - Ἀκαθίστου εἶναι ὁπωσδήποτε ἕνα ἀκανθῶδες φιλολογικὸ πρόβλημα, πού προκάλεσε πλῆθος ἀντικρουομένων ἀπόψεων⁴⁰. Στὴν περίπτωση πάντως, πού ὁ Ρωμανὸς δὲν εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι μεταγενέστερο, τότε πρέπει: μαζὶ μὲ τὰ κείμενα πού προετοίμασαν τὸν Ἀκάθιστο νὰ ἀναφερθῆ καὶ τὸ κοντάκιο τοῦ Ρωμανοῦ στὸν Εὐαγγελισμό, πού μάλιστα ἔχει ἐφύμνιο «χαῖρε νύμφη, ἀνύμφευτε»:

Χαῖρε, ἀκήρατε, χαῖρε, κόρη θεόκλητε,
χαῖρε, σεμνή, χαῖρε, τερωνή, χαῖρε, καλή,
χαῖρε, εὖειδε, χαῖρε, ἄσπορε, χαῖρε, ἄφθορε,
χαῖρε, μῆτερ ἀνανδρε,
χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε⁴¹.

39. Πρβλ. Μ η τ σ ά κ η, ἔπ. παρ., σσ. 486 - 487.

40. Βλ. Μ η τ σ ά κ η, ἔπ. παρ., ἐπίμετρο.

41. Πρβλ. Μ η τ σ ά κ η, ἔπ. παρ., σελ. 502.

Ἡ παρατήρηση τοῦ Καθηγητῆ Μητσάκη γιὰ τὸ κοντάκιο αὐτὸ καὶ τὸν Ἀκάθιστο οὕτως ἢ ἄλλως ἐνισχύει τὴν τοποθέτηση τοῦ κοντακίου πρὶν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο:

«Συνήθως πιστεύομε διὸ στὴ λογοτεχνία οἱ ἀπλοῦστερες μορφές ἀντιπροσωπεύουν ἕνα προωμιότερο στάδιο, ἐνῶ οἱ πρὸ ἐξελιγμένες ἐμφανίζονται ἀργότερα, ὅταν ἕνας ποιητὴς ἔχη πιά ἀναπτύξει σὸν ὑψιστο βαθμὸ τὴν τεχνικὴν του καὶ τὴν ἐκφραστικὴν του δύναμιν. Ἐκκινώντας ἀπ' αὐτὴ τὴ γενικὴ θεωρητικὴ ἀρχὴ καὶ συγκρίνοντας τὸ κοντάκιο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ Ρωμανοῦ μὲ τὸν Ἀκάθιστο, ὁ τελευταῖος θὰ μᾶς φανῆ ἔργο πολὺ μεταγενέστερο. Φυσικὰ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ Ρωμανὸς ἔγραψε τὸν ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἀποψη ἐξαιρετικὰ ἐπεξεργασμένο Ἀκάθιστο σὲ νεώτερη ἐποχῇ, γιὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ παλιότερό του κοντάκιο σὸν εὐαγγελισμό, ἀλλὰ μιὰ τέτοια ὑπόθεση θὰ σήμαινε ὅτι ὁ Ἀκάθιστος γράφτηκε γιὰ τὴν 25 Μαρτίου καὶ ἕνα τέτοιο πράγμα ἱστορικὰ δὲν ἀποδεικνύεται»⁴².

Τώρα ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ἐπιβεβαιώσει καὶ γιὰ τὴν περίπτωση τοῦ Ἀκαθίστου ὅσα ὁ Τσοπανάκης ἔχει διατυπώσει γιὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Χρειάσθηκε ὅλη αὐτὴ ἡ προεργασία, γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ ποιητικὸ ἀριστούργημα, πού πραγματικὰ εἶναι ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

42. Πρβλ. Μ η τ σ ά κ η, ἔπ. παρ., σσ. 502 - 503.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η ΟΣΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 122

μαγιάτου, μὲ φουρνὸν καὶ χρειαὴν (πόρφυρις - τουαλέτα) καὶ στέφανον, μὲ νεραντζέαν εἰς τὴν αὐλὴν μίαν, μὲ κλήματα δύο καὶ γούρναν πέτρινην καὶ μὲ τὸ κοντιτὸ τῆς θρύσις μὲ τὸ νερόν του, καὶ μὲ τὴν αὐλὴν καὶ ἐμποδίασας δύο».

*

Ἐνα παρόμοιο περίπου ἀρχοντικὸ σπίτι ἦταν καὶ τοῦ Ἀγγελοῦ Μπενιζέλου στὸ μαχαλὰ τῆς Γοργοπηγῆς, σήμερα ὁδὸς Ἀδριανοῦ, ἀρ. 96, στὴν Πλάκα.

Ἦταν ἕνα μεγάλο σπίτι μὲ ὄλες τὶς ἀνέσεις, πού μέσα σ' αὐτὸ ἔδρισκε ὁ μπᾶς - κοτσάμπασης τῆ γαλήνη καὶ τὴν ξεκούραση ἀπὸ τὶς φροντίδες τῆς δύσκολης μέρας.

Ὁ τύπος τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ εἶναι συνηθισμένος στὰ κτήρια τῆς τουρκοκρατίας. Μιμεῖται τὸν κιονόκρανο τύπο τοῦ γαιτονικοῦ πύργου τῶν ἀνέμων. Καὶ ἔχει, ὅπως τὰ παρόμοιά του, μαγειρεῖο, ἀποθήκες, κελάρια, γραφικὴ σάλα μὲ ἀναπαυτικὴ κλίσση καὶ ὅλα τὰ ἄλλα στοιχεῖα πού καθιστοῦν ἕνα τέτοιο σπίτι, ἴσως πολυτελεῖ οἰκοδομῆ!

Τὰ δωμάτια εἶναι εὐρύχωρα. Ὑπάρχει αἴθουσα ὑποδοχῆς ἢ παραμονῆς τῆς οἰκογένειας (ὄρτᾶ - σοφᾶ), καθὼς ὀτξάκι καὶ πόρφυρις (τουαλέτα).

Τὸ ἀνώγει προσφέρει μιὰ ἐξαίσιον θέα τῆς πόλης, ἐνῶ τὸ πηγάδι μὲ τὸ φρόσμημα, στὴ μέση τῆς μεγάλης αὐλῆς, τὰ μικρὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια ὀλοκλήρωναν τὸ ἀρχοντικὸ τῶν Μπενιζέλων.

Τὸ σπίτι ἦταν ἔτσι κατασκευασμένο, ὥστε στὴ δεδο-

μένη στιγμή νὰ χωρίζεται σὲ δύο ὀσπιτοκαθίσσεις (κατοικίες), ἔχοντας στὴ μέση τῆς μικρῆς αὐλῆς τὸ κοινὸ πηγάδι. Ἐνῶ στὸ πίσω μέρος, πρὸς τὸ δρόμο τῆς Ἀκρόπολης, ἕνας μεγάλος κήπος μὲ δέντρα, κλήματα καὶ ἴσως στέφανα ἔδιναν τὴν ὄψη πραγματικὰ ἀρχοντικῆς οἰκοδομῆς πού ἄρμυζε στὸν πρῶτο κοτσάμπαση τῆς τουρκοκρατούμενης Ἀθήνας.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀρχοντικὸ, κατὰ τὴν παράδοση, γεννήθηκε τὸ θεόδοτο τέκνο τοῦ Ἀγγελοῦ Μπενιζέλου καὶ τῆς Συρίγας στὰ 1522.

Ἀπὸ τὰ σκαλοπάτια, πού μένουν ἀτόφια ἀκόμα, μέχρι σήμερα, κατέβηκε νεοφύλα νὰ πάει νὰ στεφανωθεῖ στὴ Γοργοπηγῆ καὶ στὸ ἴδιο αὐτὸ πηγάδι στάθηκε γιὰ λίγο, θωπεύοντας μὲ τὰ μάτια τῆς, γιὰ τελευταία φορὰ τὸ πατρικὸ σπίτι τῆς.

Μετὰ τὴν ἄγρια καὶ σκληρὴ σιωπὴ τῶσων αἰῶνων τὸ σπίτι τῆς Ὁσίας Φιλοθέης Μπενιζέλου ἔρχεται καὶ πάλι στὸ φῶς τῆς Ἱστορίας.

Θεωρήθηκε διατηρητέο μνημεῖο, ἐπιδιορθώνεται καὶ ἴσως σύντομα δοθεῖ στὸ λαὸ γιὰ θαυμασμὸ καὶ προσκύνημα.

Εἶναι ἕνα κτίσμα πού διατηρήθηκε μέχρι τὶς μέρες μας στὴν παλιὰ του μορφὴ, μὲ λίγες σχετικὰ μεταβολές καὶ στέκεται πέντε αἰῶνες τώρα ἄγρυπνος μάρτυρας καὶ μνημεῖο ἱερὸ τῆς Ἱστορίας, τῆς Τέχνης, τῆς Θρησκείας καὶ τῆς ζωῆς στὰ σκληρὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατούμενης Ἀθήνας.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Κυριακή τῆς Σαμαρείτιδος.

ΠΟΛΛΑ ΕΙΝΑΙ τὰ διδάγματα, πὸν ἀνθοῦν γύρω ἀπὸ τὴ σχετικὴ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα εὐαγγελικὴ περικοπή. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ, ἴσως τὸ πῶς πολὺτιμο, ἀφορᾷ τὴ θρησκευτικὴ γνῶση. Ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τὸ ὑψηλότερο μάθημα τοῦ Εὐαγγελίου του, τὸ σχετικὸ μὲ τὴν ἀληθινὴ θρησκευτικότητα, σ' αὐτὴ τὴν ἀγρόμαμα-τη καί, συνάμα, κηλιδωμένη ἠθικά, γυναικα. Γιατί; Διότι ἀπέβλεπε ὄχι σὲ τοῦ της, ἀλλὰ σὴν καρδίᾳ της. Μεγάλῃ ἀλήθεια, πὸν συνήθως τὴν ἔχουμε σὲ περιωρόιο. Ὅτι τὸ Θεὸ καὶ τὶς μεταφυσικὲς ἀξίες βλέπει κανεὶς ὄχι ὅταν εἶναι ἀπλῶς μωλὸ φορτωμένο ἀπὸ θύραθεν γνώσεις, ἀλλὰ ὅταν ὁ ἑσωτερικὸς του κόσμος ἔχει καλὴ προαίρεση. Κι ἡ προαίρεση εἶναι ζήτημα ὄχι λογικῆς, ἀλλὰ συναισθήματος ἀγνοῦ.

Ἡ Ἁγία Ἑλένη.

Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ, ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντί-νου, εἶναι ἡ ἴδια μιὰ ἐξήγηση τοῦ μεγαλείου τοῦ γιοῦ της. Ὅχι μόνον τὸν ἔφερε σὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ τοῦ μόρφωσε τὸ χαρακτήρα μέσα σὲ πνευματικὸ κλίμα τῆς εὐσέβειας.

Συχνά, σὴν Ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ, πίσω ἀπὸ ἔναν Ἁγιο στέκεται μιὰ μάνα σὴν ὁποία ὀφεί-λουμε καὶ τὸν ἴδιο καὶ τὶς ἀρετὲς του. Πίσω ἀπὸ τὸν Κήρυκο, ἡ Ἰουλίτια. Πίσω ἀπὸ τὸ Βασίλειο, ἡ Ἐμ-μελία. Πίσω ἀπὸ τὸ Χρυσόστομο, ἡ Ἀνθούσα. Πίσω ἀπὸ τὸν Ἀδγουστίνο, ἡ Μόνικα — γιὰ νὰ περιορι-σθοῦμε σὴν ἀρχαία Ἐκκλησία.

Ὁ ἀπόηχος τῶν αἰῶνων μᾶς μεταφέρει τὸ ὄνο-μα τῆς Ἁγίας Ἑλένης φωτισμένο ἀπὸ τὴ δόξα πὸν δίνει ὁ Κύριος σὲ ὅσα τέκνα του τὸν ὑπηρετοῦν ἄδολα καὶ πιστά, πατώντας σὲ ζωηφόρα ἔγνη τοῦ δικοῦ του βίου. Αὐτὸ ἔκανε καὶ γιὰ τὴν εὐλαβικὴ ἐκεῖνη ἡγεμονίδα, πὸν τὴν τιμᾷ τὸ ἑορτολόγιό μας τὴν 21η Μαΐου μαζί μὲ τὸ παιδί της.

Μακριὰ ἀπὸ τὴν αὐτοπροβολή.

ΤΗΝ 25η ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ, ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν γ' εὐρεση τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρο-μου. Μᾶς ξαναφέρει ἔτσι μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ μέγι-στο ἀνάστημα τῆς θείας Χάρης, πὸν τόσα μηνύματα ἀκινωδολεῖ σὲς πιστὲς ψυχὲς μὲ τὸ βίό του, τὸ ἔργο του καὶ τὸ μαρτυρικὸ τέλος του. Ἄς δρεφνομε ἔνα ἀπ' αὐτὰ τὰ μηνύματα.

Ὁ Τίμιος Πρόδρομος ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ του «φίλον τοῦ Νυμφίου». Μᾶς μαθαίνει λοιπὸν σὲ τί συνί-

σταται κυρίως αὐτὴ ἡ ζηλευτὴ φιλία, πὸν κι ἐμεῖς πρέπει νὰ ἔχουμε πρὸς τὸ Σωτήρα. Στὸ ν' ἀφήνομε Ἐκεῖνος μὲν νὰ δοξάζεται, ὁ ἑαυτοῦ μας δὲ νὰ φαί-νεται ὀλοένα μικρότερος ἀπέναντί του.

Ἄς λέει λοιπὸν ὁ καθένας μας, ἰδίως ἐμεῖς πὸν τὸν κηρύττομε σὸν κόσμο, ὅτι εἶπε ὁ Ἰωάννης: «Ἐ-κεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι». Ἄς σι-κόμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν αὐτοπροβολή.

29η Μαΐου 1453.

Η 29η ΜΑΪΟΥ 1453 εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀπο-φράς ἡμέρα γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Σημαίνει τὸν ἀφανισμό τῆς βυζαντινῆς μας αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ, ὕστερα ἀπὸ λαμπρὴ ἱστορικὴ διαδρο-μὴ ἑνδεκα αἰῶνων, ἔπεσε σὲ χέρια τῶν βαρβάρων ἡ Πόλη μας καὶ μαζί της τὸ ἀχανὲς κράτος πὸν τοῦ ἦταν πρωτεύουσα.

Τὸ Γένος, κατὰ τὸ κύλημα τῶν καιρῶν, ἀναθυμᾷ-ται μὲ ὀδὴν ἀμείωτη ἀπὸ τὸ πικρότατο γεγονός. Ἄλλὰ καὶ παίρνει μαθήματα σωτήρια. Ἐκεῖνη τὴν 29η Μαΐου, δὲν κατελύθη ἀπλῶς μιὰ μεγάλῃ, μονα-δικὴ σὴν Ἱστορία τοῦ κόσμου, Δύναμη τῆς οἰκου-μένης. Μαζὶ της, οἱ οἰωνοὶ ἔδειχναν ὅτι θὰ πῆγαινε χαμένο καὶ τὸ ἐπίσης μοναδικὸ σὲ ἀποχή, μέσα σὲ χρονο, πνεῦμα της. Ὁ πολιτισμὸς της, πὸν τὴν ἰκαμά-δα του εἶχαν ὑφάνει οἱ ἕπατες καὶ θαυμάσιες ἀξίες τῆς ἑλληνορθόδοξης Παράδοσης. Ἄν αὐτὸ συνέβαινε, ὁ χαμὸς θὰ ἦταν ἀληθινὰ τραγικῆς σημασίας, ὄχι μό-νο γιὰ μᾶς τοὺς Ἑλληνες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὑφήλιο. Γιατί ἡ Ὀρθοδοξία, πὸν διαμορφώθηκε κι ἔλαμψε σὲς κόλπους τοῦ Βυζαντίου, εἶναι τὸ φῶς τοῦ κό-σμου.

Πῶς ὅμως ἦταν δυνατὸν νὰ συμβεῖ αὐτὴ ἡ ἀλλη-ἀπώλεια; Πῶς θὰ μπορούσε, οἱ ἀθάνατες ἠθικὲς κι αἰσθητικὲς ἀξίες τοῦ ἱεροῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ νὰ γνωρίσουν τέλος; Μέσα σὲς αἰῶνες τοῦ σιγνοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ τοὺς μετέπειτα, ὡς τὶς ἡμέ-ρες μας, τὸ φῶς ἐκεῖνο ἔμεινε ἄσβεστο. Τὸ διεκρά-τησε, ἀληθινὴ Κιβωτός του, ἡ Ἐκκλησία μας. Ἐδι-νε διαρκῶς τὴ μαρτυρία του καὶ τὴ δίνει καὶ σήμερα. Κυρίως μὲ τὸν Κλήρο της.

Ἡ 29η Μαΐου λοιπὸν, ἐκπὸς τοῦ πένθους πὸν μᾶς ποτίζει, μᾶς δίνει καὶ μιὰ παρηγοριά, μιὰ στή-ριξη. Μᾶς διδάσκει ὅτι «μᾶτην ἐφύλαπτε τὸν τάφον ἡ κοουσιωδία. Οὐ γὰρ κατέσχε ὑμῶς αὐτοζωίαν». Καὶ ὅτι, ἐμεῖς οἱ ἐργάτες τοῦ νοητοῦ αὐτοῦ Ἀμπε-λώνα πὸν δὲν πέθανε, ἀξίζει νὰ καταβάλλουμε κάθε κόπο γιὰ τὴν περαιτέρω καρποφορία του. Γιὰ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ καλὸ τόσο τῆς Ἑλλάδος ὅσο καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑ ΑΙΩΝΙΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ (ΤΟΥ ΟΝΤΩΣ ΟΝΤΟΣ)

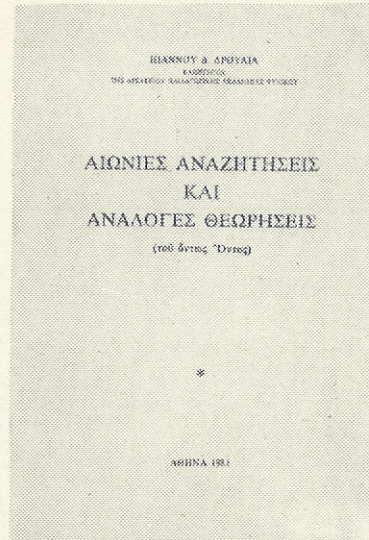
Προκαλεί έντύπωση τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ι. Δ. Δρούλια γιὰ τὸ θέμα του, τὸ μέγεθός του, τὴν πλούσια βιβλιογραφία του καὶ τὶς σημειώσεις του.

Πρόκειται γιὰ ἔργο ζωῆς, πού ἀποκαλύπτει ὅλο τὸ φάσμα τῶν θεολογικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν μελετῶν τοῦ σ. καὶ τὶς σχέσεις του μὲ τὶς θρησκευολογικὰς ἔρευνες πού ἀναφέρονται στίς θεωρήσεις τοῦ «ὄντως ὄντος».

Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας σημειώνει στὸν σύντομο πρόλογό του:

«Τὸ βιβλίον τοῦτο συναποτελεῖ συνοπτικὴ - περιληπτικὴ περιγραφή

προβληματισμῶν πνευματικῶν, πολιτικῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, πού

ἀφοροῦν σὲ αἰώνιες καὶ διαχρονικὰς ἀναζητήσεις τοῦ σκεπτομένου ἀνθρώπου καὶ ἀνάλογες θεωρήσεις κυριολεκτικὰ μεγάλων ἀνθρώπων, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ «ὄντως ὄντος» — τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ τῆς μεταξὺ σχέσεώς τους».

Τὰ τεκμήρια πού παραθέτει ὁ κ. Δρούλια σὲ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου του, καθὼς καὶ τὰ κείμενα καὶ οἱ παραπομπὲς φανερόνουν μελετητὴ πού κατέχει τὸ θέμα του καὶ κινεῖται ἀνετα στὸ ἀντικείμενο τοῦ ἐπιστητοῦ.

Τὸ βιβλίον μὲ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν δομὴν του συντελεῖ στὴ μόρφωση καὶ ἐνημέρωση, ἀλλὰ βοηθᾷ καὶ τὸ νέο ἄνθρωπο νὰ συνειδητοποιήσει καταξιωμένες ἀξίες καὶ πνευματικὰς προσφορὰς τῆς παγκόσμιας γνώσης, πού εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐποχὴ μας. Γιατὶ ὅπως ἔλεγε ἕνας Γάλλος φιλόσοφος «ἡ γνώση εἶναι δύναμις».

Φς

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΙΟΘΕΩΡΙΑΣ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 118

ἄλογη φύση, κήρυξε τὴν χειραφεσία ἀπὸ κάθε πνευματικὴν δέσμευση καὶ ἠθικὸν φραγμὸν, προπαγάνδισε τὸν ψευτοουμανισμὸν καὶ τὴν ἀχαλίνωτην ἐλευθερίαν καὶ «amoralité» τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐπέβαλε τὸ «laissez faire, laissez passer», εἰσηγήθηκε τὴν μονοκρατορίαν τοῦ νόμου τῆς ζητήσεως καὶ τῆς προσφορᾶς καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐργαζομένων στὰ πλαίσια τοῦ «ὀρίον λιμοκτονίας», κατεδίκασε τὸν παρεμβατισμὸν τοῦ κράτους, πού ὁ ρόλος του πρέπει νὰ περιορίζεται στὸ νὰ εἶναι ρόλος «νυκτοφύλακος κυνός» (μαντρόσκυλου), πού θὰ προστατεύῃ τοὺς κατόχους τοῦ κεφαλαίου, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ κανεὶς, καὶ ἔτσι δημιούργησε τὸ ὑπόβαθρον τῆς ἀδίστακτης κερδοσκοπίας, τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀνθρώπων ἀπ' τοὺς συνανθρώ-

πους, τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὕλιστικῆς καὶ μαμμωνιστικῆς μορφῆς τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τῆς κορυφώσεως τῆς «δι' ὀδόντων καὶ δυνάμεων» πάλης τῶν τάξεων, ἡ ὁποία ἐνέπνευσε στὸν Δαρβίνο τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγῶνος περὶ ὑπάρξεως.

Εἶναι λοιπὸν φανερόν, πὼς ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι δὴθεν ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι σύμμαχος ἐνὸς τέτοιου λιμπερτινισμοῦ καὶ «καπιταλισμοῦ» εἶναι τελείως ἀσύστατος καὶ ἀβάσιμος. Ἐπίσης οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μὲ κανένα τρόπο δὲν πρέπει νὰ δημιουργοῦν — ὅπως δυστυχῶς δημιούργησαν πολλὰ φορὰς — τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ταυτίζεται πρὸς σαφῶς ἀντιχριστιανικὰς κυβερνήσεις ἢ πρὸς τυραννικὰ καθεστῶτα, πού καταλύουν τὴν ἐλευθερίαν, τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Δ. Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΓΑΜΟ

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ

ΤΟΥ TAKE

Με αναλυτική ἐγκύκλιό της, ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος θὰ γνωστοποιήσει στοὺς Σεβ. Μητροπολίτες τὶς ἀποφάσεις της, πού ἀφοροῦν στὴν ὁμοιόμορφη ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου (1250) 3.4.1982, μὲ τὸν ὁποῖο θεσπίσθηκε στὴ χώρα μας ὁ προαιρετικὸς πολιτικὸς γάμος. Τὴ σύνταξη τῆς ἐγκυκλίου ἀνέθεσε στὸ συνοδικὸ Μητροπολίτη Ζακύνθου κ. Παντελεήμονα καὶ στὸν εἰδικὸ νομικὸ της σύμβουλο κ. Γ. Λιλαῖο.

Τὸ θέμα αὐτὸ ἀπασχόλησε τὴν Ἱ. Σύνοδο κατὰ τὴν πρώτη μέρα τῆς συνεδρίας της (Τρίτη 11 Μαΐου). Ἐπειτα ἀπὸ διεξοδικὴ συζήτηση καὶ μὲ θάση σχετικὲς γνωμοδοτήσεις τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων καὶ τοῦ εἰδικοῦ νομικοῦ της συμβούλου κ. Γ. Λιλαῖου, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔλαβε τὶς ἐπόμενες ἀποφάσεις:

1. Παρὰ τὴν κατάργηση ἢ τροποποίησή τους γιὰ τὴν τέλεση πολιτικοῦ γάμου, θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν, προκειμένου περὶ θρησκευτικοῦ γάμου, τὰ κωλύματα τῶν ἀρθρῶν τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος: 1350 περὶ ἡλικίας τῶν μελλονύμφων (18 ὁ ἄνδρας, 14 ἡ γυναίκα) 1351 καὶ 1352 περὶ δικαιοπρακτικῆς ἰκανότητος, 1353 περὶ διαφοράς θρησκείας, 1354 περὶ ὑφισταμένου γάμου, 1355 περὶ ἀπαγορεύσεως γάμου πέραν τῶν τριῶν, 1356 - 1359 περὶ συγγενείας ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἀγχιστείας, 1360 καὶ 1362 περὶ συγγενείας ἐξ υἰοθεσίας καὶ ἐξ ἐπιτροπείας, 1361 περὶ πνευματικῆς συγγενείας, 1364 περὶ γάμου κληρικῶν καὶ μοναχῶν, 1365 περὶ μὴ τελέσεως γάμου ἐπὶ δεκάμηνον ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ προτέρου γάμου (ἀναβλητικὸ κώλυμα γιὰ τὴ γυναίκα).

2. Μετὰ τὴν κατάργηση τοῦ ἀξιοποιῖνου τῆς μοιχείας (ἀρθρ. 357 Ποιν. Κώδικος) καὶ τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθρῶν 1363 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος πού προέβλεπε τὴν ὑπαρξὴ ἀμετάκλητης καταδίκης τῶν μοιχῶν —ὥστε νὰ κωλύεται ὁ μεταξὺ τους γάμος— κι ἐπειδὴ θὰ προέκυπταν προβλήματα ἐφαρμογῆς καὶ δικαιοπρακτικῆς διενέξεως, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀποφάσισε, στὶς περιπτώσεις αὐτές, νὰ ἐπιτρέπεται ὁ γάμος «κατ' οἰκονομίαν».

3. Οἱ τροποποιήσεις τῶν ὅσων ὀρίζονται μὲ τὰ ἀρθρα Α.Κ. 1368 (ἀδεια γάμου), 1369 (γνωστοποίησι μελλοντος γάμου) καὶ 1370 (ἔρευνα ἂν συντρέχουν οἱ νόμιμοι ὄροι γιὰ γάμο), θὰ ἐφαρμόζονται καὶ γιὰ τοὺς δύο τύπους τοῦ γάμου. Ἡ ἀπαίτηση τοῦ Νόμου γιὰ τὴν ἐκδοσὴ ἀδείας τοῦ δημάρχου ἢ τοῦ προέδρου τῆς Κοινότητος τῆς τελευταίας κατοικίας τῶν μελλονύμφων δὲν ἀποκλείει τὴν ἀδεια τοῦ Ἐπισκόπου, γιὰ τοὺς γάμους πού θὰ ἱερολογηθοῦν, πράγμα πού συμβαίνει, κατὰ τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες, ἀπὸ τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα.

4. «Οἱ προϋποθέσεις τῆς ἱεροτελεστίας καὶ κάθε θέμα σχετικὸ μ' αὐτήν», σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο (1250) 82 θὰ ὀρισθοῦν μὲ ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀρκεῖ α) νὰ διέπονται ἀπὸ τὸ τυπικὸ καὶ τοὺς κανόνες τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καὶ β) νὰ μὴ εἶναι ἀντίθετες πρὸς τοὺς νόμους δημοσίας τάξεως τῆς Πολιτείας, πού εἶναι ὑποχρεωτικοὶ γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνας πολίτες.

5. Ὡς πρὸς τὰ κωλύματα τῶν ἀρθρῶν Ἀστικοῦ Κώδικος 1358 (κωλύεται ὁ γάμος δύο ἀδελφῶν μὲ δύο ἀδελφές) καὶ 1361 (γάμος ἀναδόχου μὲ τὸν ἀναδεκτὸ ἢ τὴ μητέρα του), κατὰ περίπτωσιν θὰ μπορεῖ νὰ ἐφαρμόζεται ἡ «οἰκονομία», ὅταν σοβαροὶ λόγοι τὸ ἐπιβάλλουν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

—Φούτου Γραμματῆ, Πρεσβυτέρα, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 22, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 230.901.

—Παπαηλίας Ἰωάννης, ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 24.781, ἐφάπαξ 410.688.

—Δουβρῆ Χρυσούλα, Πρεσβυτέρα, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 12.031, ἐφάπαξ 409.720.

—Παπαδάκης Κλέαρχος, ἱερέυς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 24.062, οἰκον. ἐπίδομα 1.466, ἐφάπαξ 409.555.

—Λαμπρόπουλος Νικόλαος, ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, ἐφάπαξ 428.580.

—Σέρελης Ἀνθίμος, ἱερέυς, Δ)8, ἔτη ὑπηρεσίας 18, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 183.784.

—Σπάγας Πέτρος, ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 29, σύνταξη 16.876, οἰκον. ἐπίδομα 1.466, ἐφάπαξ 360.263.

—Οἰκονομόπουλος Γεώργιος, ἱερέυς, Α)2, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 39.804, οἰκον. ἐπίδομα 1.466, ἐφάπαξ 601.452.

—Δαθῆς Κων)νος, ἱερέυς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οἰκον. ἐπίδομα 1.466, ἐφάπαξ 27.036.

—Κουκυλάκης Γεώργιος, ἱερέυς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 29.735, οἰκον. ἐπίδομα 2.199, ἐφάπαξ 272.225.

—Φερούσης Μιχαήλ, ἱερέυς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οἰκον. ἐπίδομα 1.466 ἐφάπαξ 468.156.

—Ἀγιοργίτης Σωτήριος, ἱερέυς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, οἰκον. ἐπίδομα 1.816, ἐφάπαξ 469.008.

—Λιάρος Χαράλαμπος, ἱερέυς, Α)2, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 39.704, ἐφάπαξ 605.233.

—Παπαγεωργίου Εὐάγγελος, ἱερέυς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, ἐφάπαξ 466.387.

—Τούφντου Παρασκευῆ, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 31, σύνταξη 9.716, ἐφάπαξ 397.156.

—Μουρατίδου Βαρ., Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 30, σύνταξη 10.739, οἰκον. ἐπίδομα 908, ἐφάπαξ 357.981.